

Maaseutuohjelman toteuma

Seurantakomitea 1.12.2020

Maaseutuohjelman toteuma 15.10.2020

- Maksettu 4 808 775 147 (4 088 780 498) euroa
-> 85,6 % kehyksestä (73 %, 58 %, 43 %)
- Sidottu 5 573 242 775 (4 903 410 138) euroa
-> 99,2 % kehyksestä (87 %, 78 %, 67 %)

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Ruokaviraston ajankohtaiskatsaus

Raisa Ikonen, osastonjohtaja
Hannele Sankari, yksikönjohtaja

Seurantakomitea

1.12.2020

Yleistä

- **Covid-19 –pandemia** on näkynyt myös Ruokaviraston toiminnassa: Virastossa on etätyösuositus 05/21 saakka. Maaseutuyritysten ja maatalouden väliaikaisten tukien käsittely käynnistettiin keväällä nopeasti valmistelemalla toimeenpanon välineet ELY-keskusten käyttöön.
 - Rakenne-, yritys- ja hanketukien hakemusmääriin Covid-19-pandemia ei ole vaikuttanut. Meneillään olevien hankkeiden toteuttamista helpotettiin joustavoittamalla toteutusaikoja.
 - Komission asetuksen (532/220) mukaisesti tarkastusten tekemiseen tuli joustoja.
 - Tilannekuvaa päivitetään ja viestitään aktiivisesti yhdessä aluehallinnon kanssa.
- **CAP27-valmistelussa rakennetaan siltaa tulevaan siirtymäkauden ja elpymisvälineen toimeenpanon valmistelu edellä.** Ruokavirastossa 5 CAP-koordinaattoria: maaseudun kehittämisosastolla 2 ja maatalousosastolla 3.
 - Työpajat, keskustelut, näkemysten koostaminen

Yleisiä toimeenpanon ajankohtaisia asioita

hanke-, yritys- ja rakennetuissa 1/2

- **Nuorten viljelijöiden aloitustukien** määrä näyttää jäävän v. 2020 edelleen alhaisemmaksi kuin edellisinä vuosina, noin 250 kappaleeseen.
- **Maatalouden investoinnit:** Valion meijerien siirtyminen v. 2021 alusta tuotantosopimukseen on vaikuttanut oleellisesti lypsykarjanavettahakemusten määrään loppuvuonna 2020. Lisäksi vasikkapula on vähentänyt lihakarjanavettahakemusten määrää. Tämä tulee jatkossakin pitämään hakemusmäärät oleellisesti pienempänä.
- **Yksinkertaistetut kustannusmallit:**
 - Hyväksytyistä kehittämishankkeista flat rate-kustannusmalli on käytössä 73 %:ssa ELY-keskusten ja 26 %:ssa Leader-ryhmien hankkeista. Kertakorvaus on käytössä n. 3 %:ssa.
 - Kertakorvausmallista on pidetty ja sen käyttö lisääntyy koko ajan, mutta siihen toivotaan joustoa, joka mahdollistaisi myös muutokset hankkeen sisällössä.

Yleisiä toimeenpanon ajankohtaisia asioita hanke- yritys- ja rakennetuissa

2/2

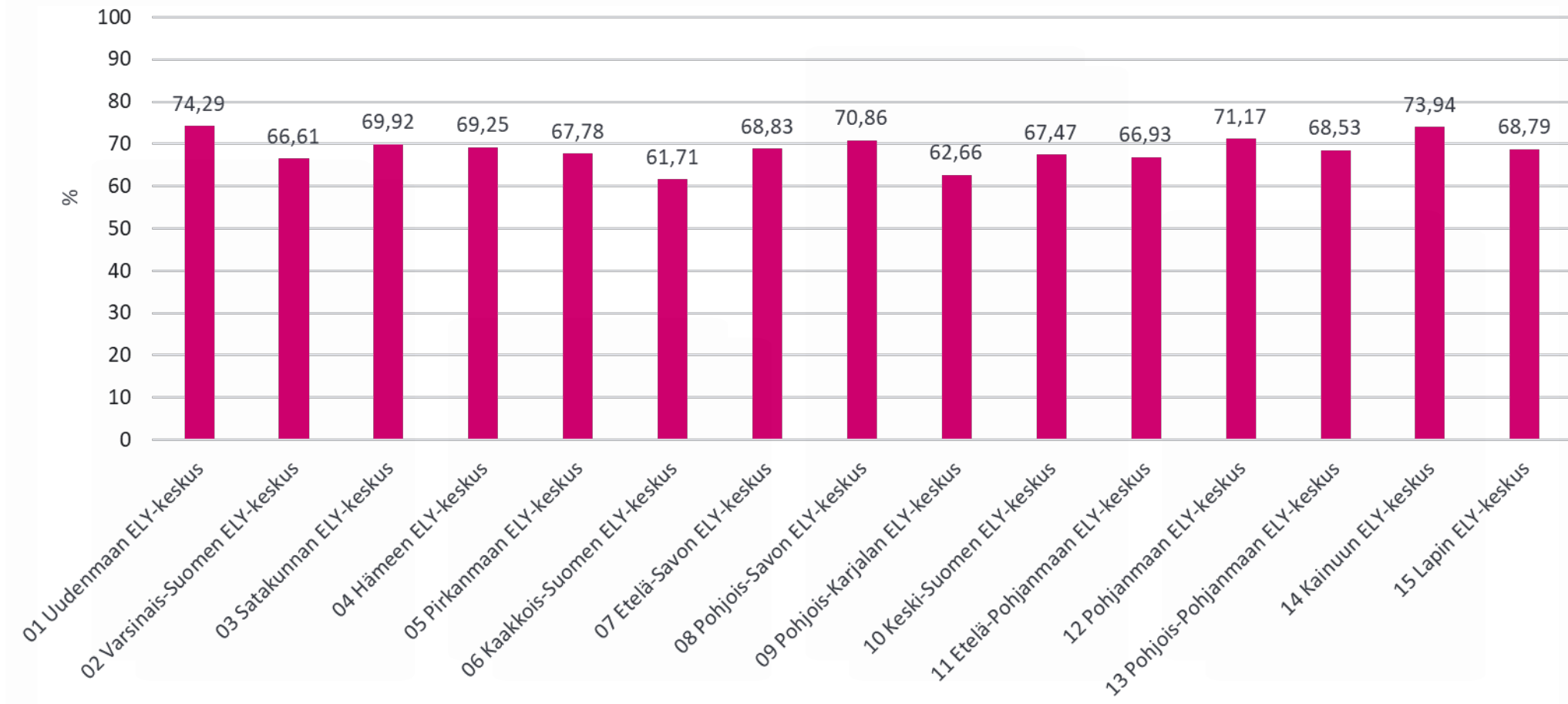

- **Yritys- ja hankerahoituksen hyvän hallinnon verkosto (YRHA)** valmistelee foorumia Kainuuseen maaliskuulle 2021. Seminaariin voi osallistua myös etänä. Teemana on elinkeinojen kehittäminen harvaan asutulla maaseudulla.
- **Ohjelmakauden 2014-2020 sulkemisesta** on annettu alustava työohje 3570/03.01.20.10/2019.
- Siirtymäkausi jatkaa ohjelman toteutusta 2 vuodella, joten sulkemisen määräajat siirtyvät vastaavasti.
- Sulkemisen työohje aikatauluineen päivittyy ohjelman toteutuksen etenemisen mukaan, jotta varmistetaan täysimääräinen sidonta- ja maksuaste.

Maksetun tuen osuus sidotusta ELY-keskusten EU-valtuudesta (%) 15.11.2020 mennessä (Manner-Suomi n. 68,3 %)

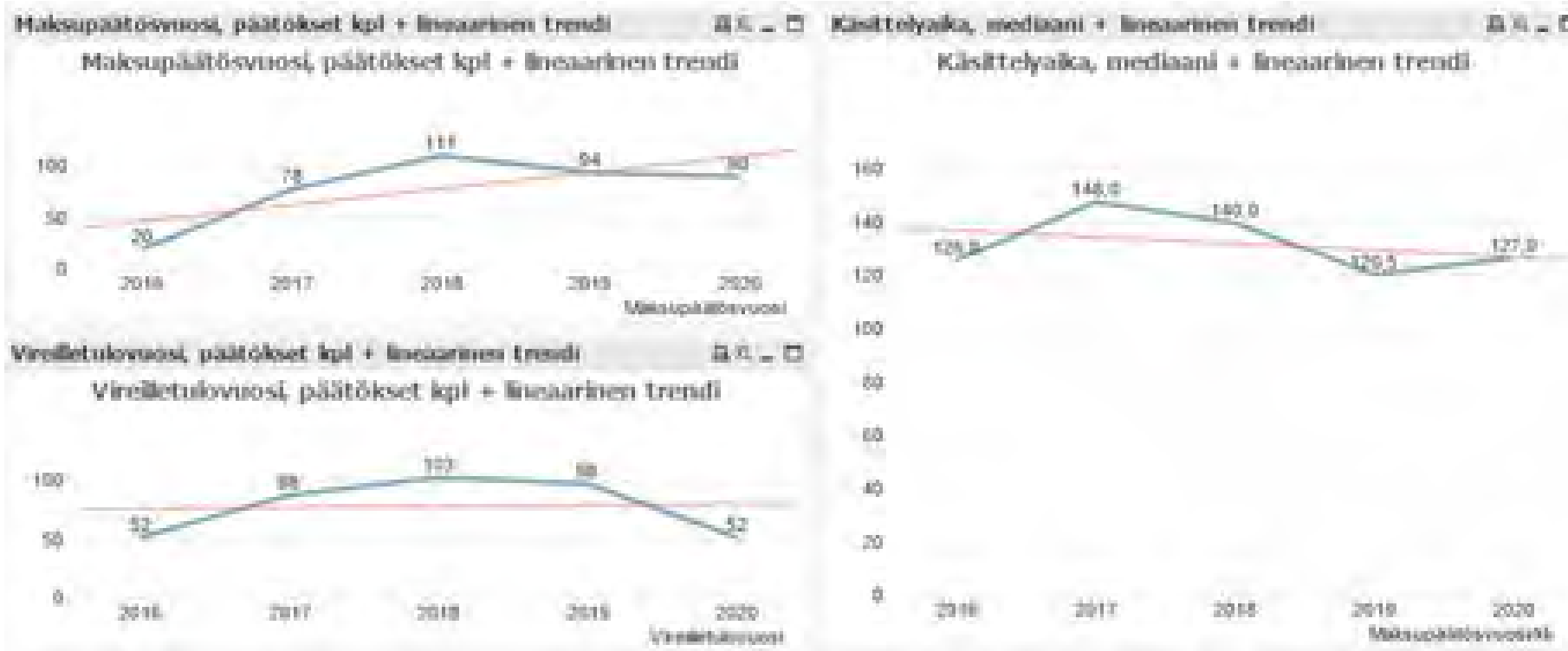

Mukana ovat momentilta 30.10.64 rahoitettavat **yritys- ja hanketuet**, ei kuitenkaan toimintaraha, tekninen apu sekä muu valtakunnallisesti yhdelle ELY-keskukselle hallinnoitavaksi kohdennettu valtuus.

Tavoite 80 %

Toimintarahan maksamisen seuranta 2016 - 2020

- Maksupäätösten määrä pysynyt samalla tasolla viime vuoteen verrattuna, **trendi tarkastelujaksolla nouseva**
- Käsittelyaikamediaani kasvanut 6,5 pv viime vuoteen verrattuna, **trendi tarkastelujaksolla laskeva**
- Vuoden 2020 loppua kohden maksuaikojen käsittelyajat edelleen laskeneet
- Henkilöstömuutokset maksukäsittelijöissä saattavat hetkellisesti vaikuttaa käsittelyaikoihin
- Päätösten määrän selkeä vuosittainen kasvu ei ole pidentänyt käsittelyaikoja (lineaarinen trendi laskeva)

Neuvo 2020 -maatilojen neuvontajärjestelmä

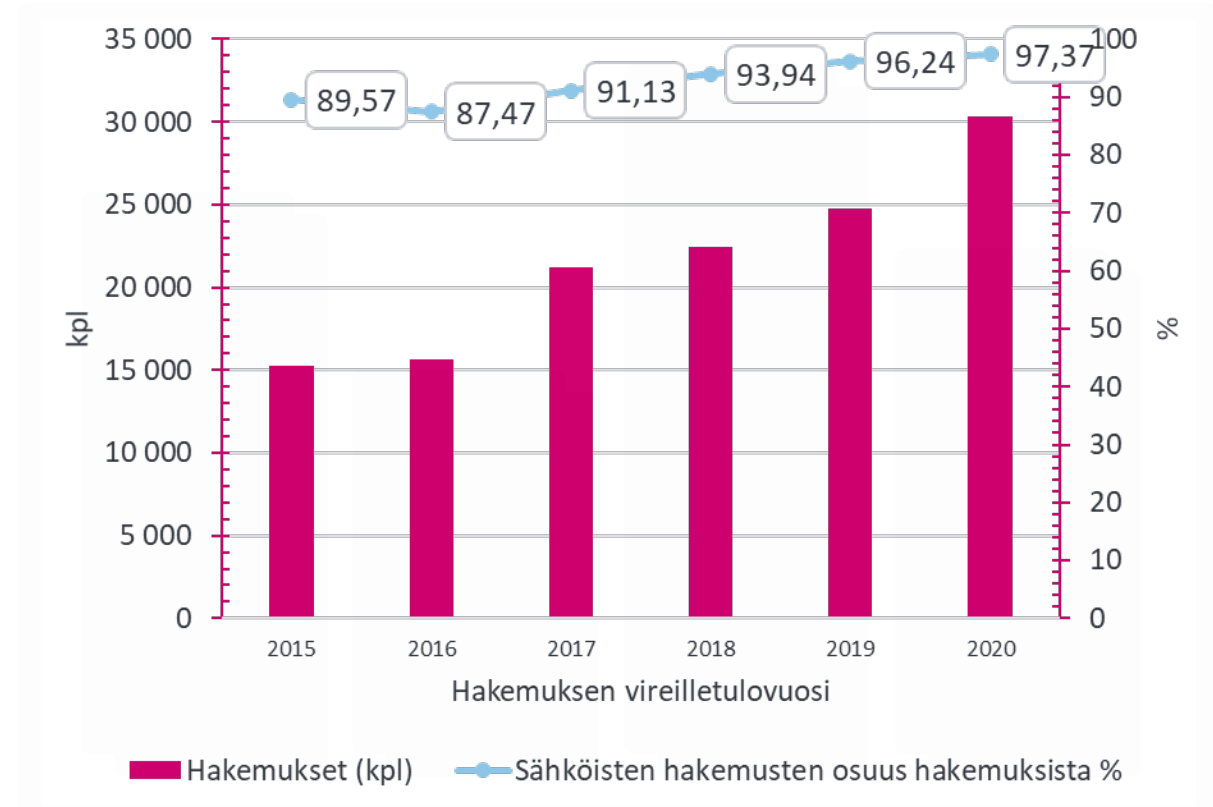
- Syyskuussa 2020 mahdollistettiin neuvontatoimenpiteen ohjelmakauden kehyksen (29 m€) ylitys (600 000 €), jotta ennakoilmoitusten tekemistä voitiin jatkaa.
- Ruokavirasto sulki väliaikaisesti ennakoilmoitusten jättämisen 20.11.2020 Hyrrä-järjestelmässä. Tiedote 20.11.2020:
<https://www.ruokavirasto.fi/yhteisot/uutiset/neuvontakorvauksen-ennakoilmoitusten-teko-keskeytetaan/> Tiedote myös uutiskirjeenä neuvoille ja julkaistiin Pikantissa.
- Toimeenpano jatkuu siirtymäkaudella mahdollisimman pian v. 2021 alusta ja sen jälkeen varsinaisella CAP27- rahoituskaudella.
- Valmistelussa laajennus tuotantoeläinten hyvinvointisuunnitelmiin.
- Neuvojahaku kiinnostaa:
 - Neuvontajärjestelmässä yht. 956 aktiivista neuvojaa, joilla n. 1 800 osiokohtaista neuvontaoikeutta.
 - Vuonna 2020 hyväksytty 80 uutta neuvojaa ja 140 yksittäistä neuvontaosiota.

Toimeenpanon tunnuslukuja: Sähköisten hakemusten osuus yritys-, hanke- ja rakennetuissa vuosina 2015–2020 (tilanne 23.11.2020)

Tukityypit:

- Kehittämishanke
- Teemahanke
- Yritystuki
- Maatalousinvestointi
- Nuoren viljelijän aloitustuki
- Nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuki (polura)
- Porotalouden ja luontaiselinkeinojen investointituki
- Neuvontakorvaus
- ❖ Hakemuksia yhteensä lähes 130 000 kpl

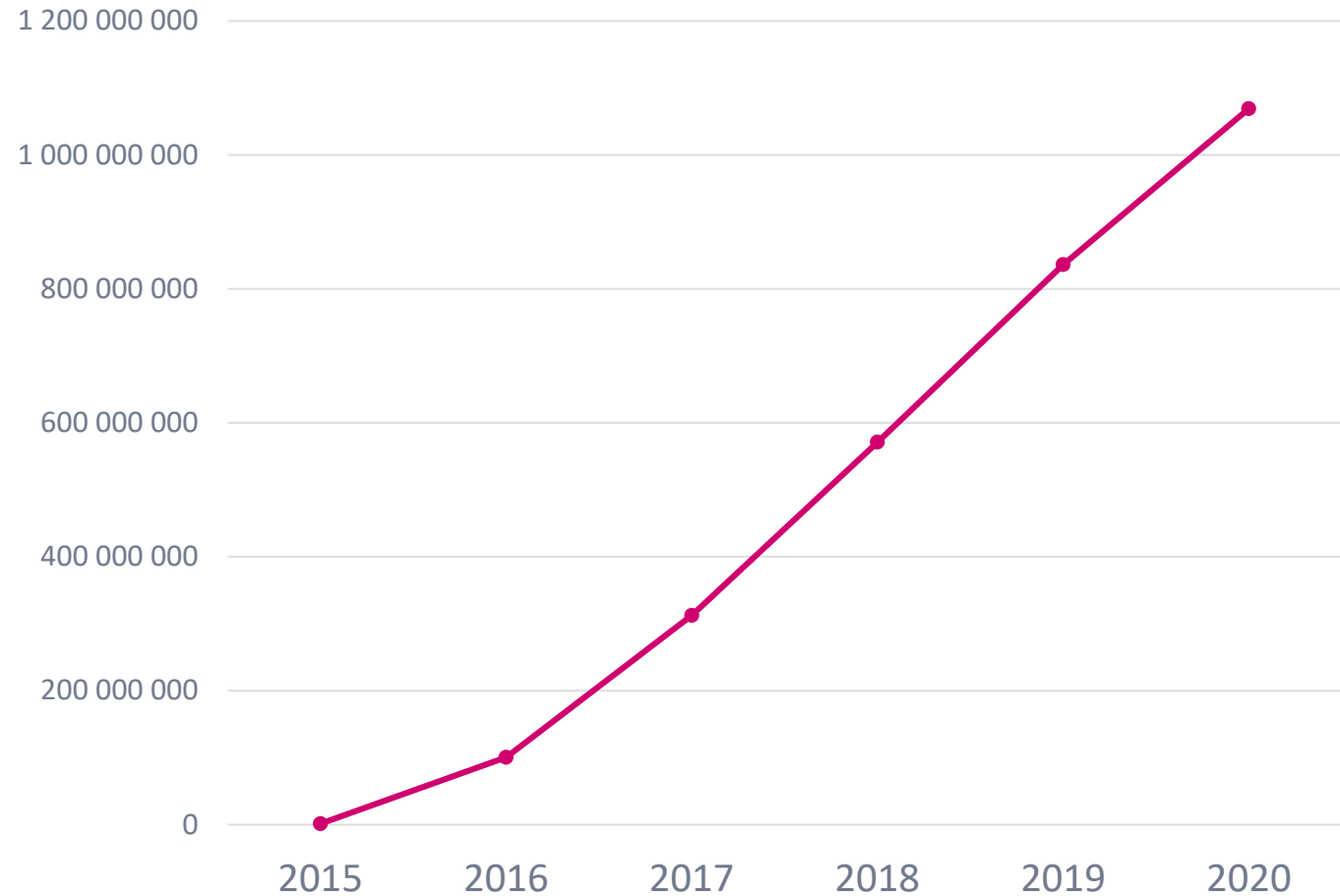

Toimeenpanon tunnuslukuja: maksujen (EU+valtio) kehitys 2015-2020

Ruokavirasto on maksanut 31.10.2020 mennessä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tukia yli 1 miljardia euroa.

Maksujen määrä on noussut tasaisesti vuodesta 2016.

Sähköinen asiointi, Hyrrä-verkkopalvelu

Uudet ominaisuudet:

- Siirtymäkauden ja elvytysvälineen toimeenpanon valmistelu
- 1.1.2021 maakuntaa vaihtavien kuntien vaihdon valmistelu
- suomi.fi-valtuudet korvaa Katso-palvelun 1.1.2021 alkaen
- Hyrrän käyttöliittymän uudistus etenee suunnitelmien mukaan
- Vanhojen järjestelmien yhteisen takaisinperinnän toteutus

Jatkuva kehittäminen:

- Parannuksia seurantatietoihin sekä pysyvyyden seurannan toimintoihin
- Ei tuotannolliset investoinnit
- Panttaukset ja ulosmittaukset
- Porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaaminen (kans.)
- Uusimuotoinen peruskuivatustuki (kans.)
- Kyläkauppatuen sekä maaseutuyritysten ja maatalouden väliaikaistukien jälkiseuranta

Maaseutuyritysten ja maatalouden alkutuotannon väliaikaisten tukien tilanne 22.11.2020

- Tukien haku avattiin 18.5.2020.
- Varoja käytettävissä alkutuotannon tukeen 48 m€ ja maaseutuyritysten tukeen 12 m€.

Tukityyppi	Hakemukset (kpl)	Myönnetty (kpl)	Hylätty (kpl)	Haettu (euroa)	Myönnetty (euroa)
Maaseutuyritysten väliaikainen tuki	621	398	191	5 581 801	3 423 165
Maatalouden alkutuotannon väliaikainen tuki	880	690	176	8 437 778	6 527 970
Uudistettu maatalouden alkutuotannon väliaikainen tuki (4.11. alkaen)	483	32	1	24 072 338	1 772 394
Yhteensä	1 984	1 120	368	38 091 916	11 723 529

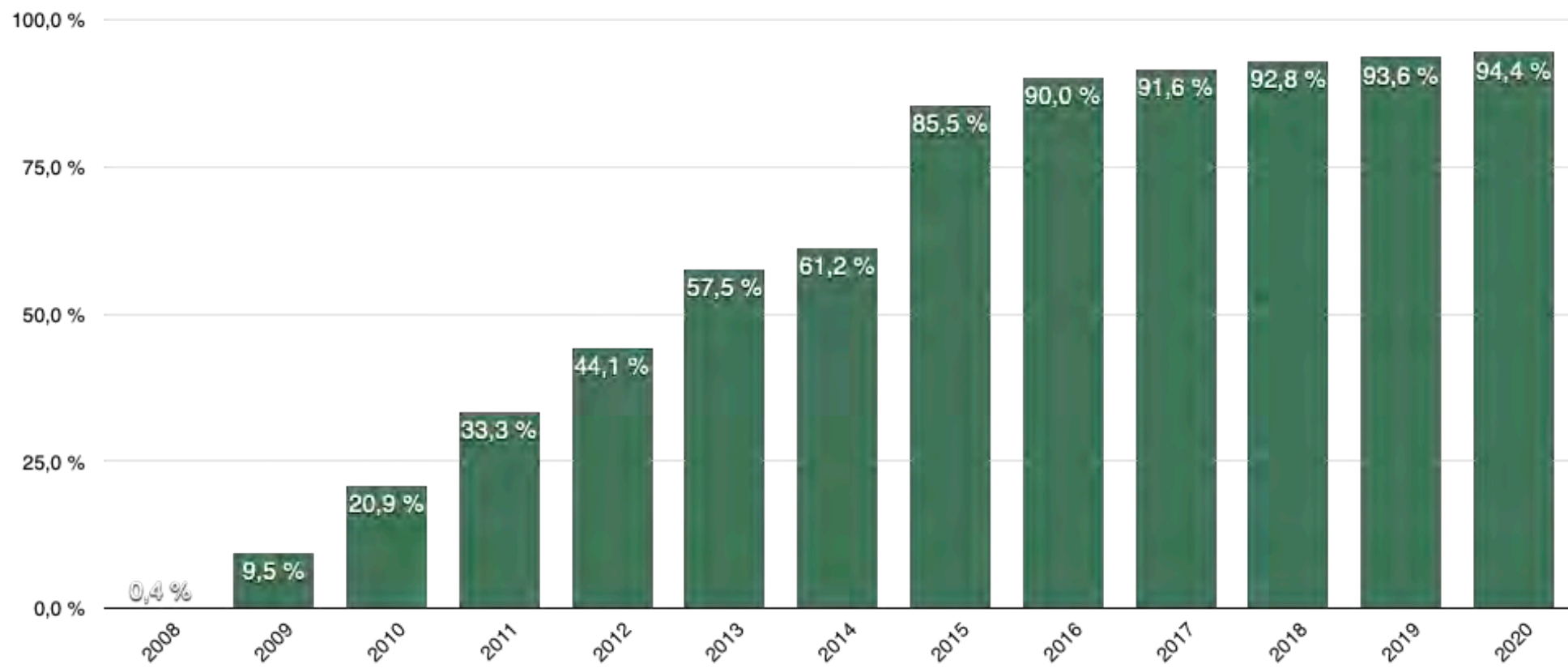
Päätukihaku 2020

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Paperilla päätukihaku	21 641	7 711	5 188	4 254	3 567	3124	2690
Sähkö & paperi yhteensä	56 170	53 159	51 864	50 816	49 742	48 841	47 635
Sähköisten muutos edelliseen vuoteen	1 490	10 919	1 228	-114	-387	-458	-772
Paperisten muutos ed. vuoteen		-13 930	-2 523	-934	-687	-443	-434
Kokonaismuutos ed. vuoteen		-3 011	-1 295	-1 048	-1 074	-901	-1 206
Sähköisten muutos ed. vuoteen, %		31,6 %	2,7 %	-0,2 %	-0,8 %	-1,0 %	-1,7 %
Paperisten muutos ed. vuoteen, %		-64,4 %	-32,7 %	-18,0 %	-16,1 %	-12,4 %	-13,9 %
Kokonaismuutos ed. vuoteen, %		-5,36 %	-2,44 %	-2,02 %	-2,11 %	-1,81 %	-2,47 %

Sähköisten hakemusten osuus 2008-

Valvonnat

- IACS-tukienvälvonnat saatu suoritettua Covid-19 tilanteesta huolimatta lähes normaalisti.
 - keväällä n. 2 kk tauko paikalla tehtävissä valvonnoissa(eläinvalvonnat)
 - valvontamäärä vähennetty 3 % komission 532/2020 asetuksen salliman poikkeuksen mukaisesti
- Valvonnan virhetasot
 - Ympäristökorvauksen virhetasot nousseet edelleen

Vuosi	Toimenpide	Satunnaisotannan virheprosentti
2019	Ympäristökorvaus	5,30%
2019	Luonnomukaisen tuotannon korvaus	1,35%
2019	Luonnohaittakorvaus	0,83%
2019	Akuperäisrotujen kasvattaminen	6,35%
2019	Eläinten hyvinvointikorvaus	2,09%

Luomukorvaus

Vuosi	Tilat	Sitoumusala	Keskipinta-ala	Osuus peltoalasta
2015	3 857	208 805	54	9,2 %
2016	4 030	223 479	55	9,9 %
2017	4 244	245 325	58	10,8 %
2018	4 648	282 747	61	12,5 %
2019	4 606	278 864	61	12,3 %
2020	4 587	296 858	65	13,1 %

Vuosi	Tilat	Sitoumusala	Keskipinta-ala, ha	Alan osuus luomusitoumuksista
2015	799	64 663	81	31 %
2016	856	73 997	86	33 %
2017	909	81 851	90	33 %
2018	950	90 391	95	32 %
2019	981	94 123	96	34 %
2020	1041	107 000	102	36 %

- Luomutilojen määrä vähenee - ala ja tilojen keskikoot kasvussa
- Sitoumuksesta luopui tai tuotannon lopetti 345 tilaa
- Sitoumuksen antoi 311 uutta tilaa
- Uusia kotieläinluomutiloja yhteensä 60 kpl
- Näistä 32 tilalla oli aiemmin luomusitoumus vain kasvituoannosta
- Luomukotieläintilat keskimääräistä suurempia

Ympäristösitoumus

Vuosi	Tilat	Sitoumusala	Keskipinta-ala	Osuus peltoalasta
2015	45 352	2 082 064	46	91,7 %
2016	44 120	2 071 581	47	91,5 %
2017	43 097	2 064 170	48	91,2 %
2018	42 309	2 057 476	49	91,0 %
2019	41 633	2 051 080	49	90,6 %
2020	40 291	2 036 971	51	90,1 %

- Ympäristösitoumuksesta luopui 1685 tilaa, käytännössä kaikki lopettivat myös tuotannon
- Alasta 60 % siirtyi muille sitoumuksille
- Tilakohtaista toimenpidettä noudatettava myös sitoumuksen ulkopuolisilla lohkoilla. Vuonna 2020 tilakohtainen toimi kattaa 94,2 % Suomen koko peltoalasta
- Sitoutumattomat tilat keskimäärin pieniä:
 - 6800 tilan keskipinta-ala on 21 ha
 - 80 % tiloista on alle 30 ha tiloja

Ympäristösitoumus

Vuosi	LHP-nurmi	Suojavyöhyke*	Monivuotinen ympäristönurmi	Monim.pelto riista	Monim.pelto maisema	Monim.pelto niitty
2015	93 180	60 064	3 281	19 557	1 548	2 180
2016	89 575	57 811	3 084	18 819	1 408	2 745
2017	78 569	56 749	2 758	21 414	1 502	2 039
2018	73 777	55 773	2 615	22 108	1 880	2 124
2019	67 971	54 923	2 551	19 305	1 331	1 728
2020	62 184	47 341	1 615	20 262	1 668	1 385

*sisältää sitoumukset ja sopimukset

- Ympäristönhoitonurmet (LHP, suojavyöhykkeet, monivuotinen ympäristönurmi) toimenpiteestä luovuttu jatkovuoden yhteydessä, näkyy pinta-alan pienenemisenä jatkovuodelle
- Peltoluonnon monimuotoisuus (monimuotoisuuspellot) toimenpiteen pinta-alassa vaihtelua koko kauden ajan, pinta-ala noussut maisema- ja riistapeltojen osalta jatkovuodelle, niittypelloissa hiipumista koko kauden ajan.

Pinta-alaperusteiset ympäristösopimukset

Kosteikon hoitosopimus			
Vuosi	Tilamäärä	Sopimus- ala, ha	Keskim.ha /tila
2015	211	62	3,6
2016	248	843	3,4
2017	278	903	3,2
2018	328	1 017	3,1
2019	362	1 253	3,5
2020	360	1 266	3,5

- Taulukossa näkyy tilamäärät, kuitenkin yhdellä tilalla voi olla useampi sopimus
- Ainoastaan yhdelle sopimukselle ei haettu jatkoa vuonna 2020

Pinta-alaperusteiset ympäristösopimukset

Kurki-, hanhi ja joutsenpelto-sopimus			
Vuosi	Tilamäärä	Pinta-ala, ha	Keskim.ha /tila
2016	67	847	12,6
2017	52	852	16,4
2018	51	852	16,7
2019	51	845	16,6
2020	51	848	16,6

- Kurki-, hanhi ja joutsenpelto-sopimukset päättyvät vasta 30.4.2021, joten niille haetaan jatkovuotta ensi kevään tukihaussa.
- Kurki-, hanhi, ja joutsenpeltojen sopimus ei ole ollut haettavana 2015 vuoden jälkeen, sillä jo vuoden 2015 haku ylitti asetetun tavoitealan.

Pinta-alaperusteiset ympäristösopimukset

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maisemanhoitosopimus

600 €/ha	Vuosi	Tilamäärä	Sopimus ala, ha	Keskim. /tila
	2015	429	10 498	24,5
	2016	459	11 072	24,1
	2017	474	11 333	23,9
	2018	496	11 550	23,3
	2019	496	11 636	23,5
	2020	477	11 597	24,3

450 €/ha	Vuosi	Tilamäärä	Sopimus ala, ha	Keskim. /tila
	2015	1 682	15 882	9,4
	2016	1 963	18 223	9,3
	2017	2 094	19 543	9,3
	2018	2 228	21 217	9,5
	2019	2 223	21 473	9,7
	2020	2 071	20 780	10,0

- Arvokasta alaa (600 €/ha) jäi pois sopimusten piiristä 343 ha vuonna 2020
- 450 €/ha sopimusalaa jäi pois 1564 ha.
- Syitä olivat mm. vuokrasopimusta ei uusittu, ei voinut jättää vain yhtä lohkoa pois, ei löytynyt kenelle olisi siirtänyt sopimuksen
- Taulukossa uudet sopimukset (872 ha) nostaa pinta-alaa vuonna 2020

Alkuperäisrotujen kasvattaminen

- Vuonna 2015 tehdyistä alkuperäisrotujen kasvattaminen ympäristösopimuksista 78 % jatkettiin vuodella.
- Sopimuksia on tehty yhdeksästä alkuperäisrodusta (länsisuomenkarja, itäsuomenkarja, pohjoissuomenkarja, suomenlammas, ahvenanmaanlammas, kainuunharmaalammas, suomenvuohi, suomenhevonen, suomalainen maatiaiskana)
- Jatkosopimus tehtiin 493 sopimukselle.

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Ajankohtaista ELY-keskuksista, tilannekatsaus

Seurantakomitean kokous 1.12.2020

Ulla Mehto-Hämäläinen
Keski-Suomen ELY-keskus

Korona on vaikuttanut

- Toimintaympäristö muuttunut/mullistunut
- Etätyö laajasti käytössä, kokoukset, palaverit, tapaamiset ovat menneet verkkoon
 - Digiloikkaa otettu ja omaa toimintaa kehitetty
- Varautumisasiat nousseet vahvemmin esille
- Perustehtävät saatu hoidettua hyvin ja pystytty olemaan apuna mm. TEMin koronatuken käsittelyssä
- MMM:n väliaikaiset koronatuotukset uusina tehtävinä
 - Määrät eivät ole olleet yleisesti kovin suuria
 - Paitsi alkutuotannon väliaikaisten tukien hakemusmäärät Pohjanmaiden ja Varsinais-Suomen alueilla (turkistarhat suurissa vaikeuksissa)

Maaseudun kehittämisohjelma edennyt hyvin

- Alueelliset suunnitelmat ovat toteutumassa hyvin
- Ohjelmakauden määrärahat on saatu sidottua varsin tehokkaasti
 - Joillakin alueilla käytännössä kokonaan → odotellaan jo siirtymäkauden rahoitusta
- Yritystukien kysyntä on useimmilla alueilla ollut hyvää koronasta huolimatta mutta alueellisia erojakin on, mm. matkailuyrityksillä vaikeuksia varsinkin Lapissa
- Hanketuissa myönnetty jatkoaikoja ja tehty suunnitelmien muutoksia
 - Riittääkö aika, jos korona ei hellitä?
 - Toisaalta hanketoimijat ovat käyttäneet luovuutta ja hyödyntäneet digitaalisia ratkaisuja

- Koronasta johtuen monet yritykset ovat joutuneet muuttamaan suunnitelmiaan
 - joillekin korona-aika on tuonut kasvua
 - joillakin on ollut aikaa ja mahdollisuutta kehittää toimintaansa
 - on syntynyt uusia liikeideoita tai uusia tuotteita

- Korona-aika on nostanut alkutuotannon ja maaseudun arvostusta (lähiruoka, kotimaan matkailu, luontomatkailu, monipaikkaisuus)

- Luomutuotanto nousussa – valvonnan yksinkertaistamista tarvittaisiin

Rakennetuista

- Maatalouden investointitukien kysyntä on pysynyt varsin vilkkaana
- Nuoren viljelijän aloitustukien hakemuskäärät laskeneet koko maassa
- Rahojen niukkuus aiheuttanut epävarmuutta; parempaa ennakoitavuutta toivotaan
- Tukipäätöksen ehdoissa ei ole rahoituskauden päättymistä koskevaa varausta (jatkoajat, mahd. kansallisen rahoituksen tarve)
- Maatalouden kannattavuus, keskittyminen ja jatkajien puute huolestuttaa

- Tarkempia tietoja ohjelman sulkemisesta kaivataan
- Uuden ohjelmakauden valmistelu käynnistymässä/käynnissä
 - Sähköisten välineiden avulla
 - Nykyisen kauden väliarviointien tuloksia hyödyntäen
 - Verkostojen rakentamista ja yhteistyötä lisää

- Resurssihaasteita

- HOMMAT SUJUVAT 😊

Keski-Suomen alueellisen kehittämissuunnitelman tilanteesta

- Alueellinen suunnitelma koostuu Keski-Suomessa valituista kehittämisen painopisteistä:
 - Monimuotoinen maaseutuasuminen
 - Metsistä on moneksi
 - Potkua maatalousyrittämiseen
 - Uudistuva yrittäjyys
- Alueellinen rahoituskehys 40,35 milj. euroa

Hankerahoituksen kohdentuminen alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman painopisteisiin

	Toteuma 9.10.2020	Suunnitelma
■ Monimuotoinen maaseutuasuminen	8,38 milj. euroa	9,70
■ Metsistä on moneksi	2,19 milj. euroa	2,60
■ Potkua maatalousyrittämiseen	2,87 milj. euroa	3,90
■ Uudistuva yrittäjyys	10,88 milj. euroa	8,01
■ Yhteensä	24,32 milj. euroa	24,21

Koulutus ja tiedonvälitys (Suunnitelma 5,64 milj. euroa)

- Koulutus ja tiedonvälitys, yhteensä 4,98 milj. euroa
 - Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen 2,14 milj. euroa
 - Tiedonvälitys ja esittelytoimet 2,84 milj. euroa

- Esimerkkejä koulutushankkeista:
 - Menestyvä keskisuomalainen nautakarjatila
 - Luomuliiketoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa
 - Luola – luonnosta lautaselle

- Esimerkkejä tiedonvälityshankkeista:
 - RoboCountryside - Robotiikasta kilpailukykyä ja elinvoimaa maakuntaan
 - LuoKSe - luontolähtöisiä palveluita Keski-Suomesta
 - Maahanmuuttajasta yrittäjäksi

Maaseudun palvelut ja kylien kehittäminen (Suunnitelma 9,70 milj. euroa)

- Maaseudun palvelut ja kylien kehittäminen, yhteensä 9,79 milj. euroa
 - Selvitykset ja suunnitelmat 0,33 milj. euroa
 - Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen 1,08 milj. euroa
 - Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut 1,14 milj. euroa
 - Maaseudun palvelut 4,54 milj. euroa
 - Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit 2,55 milj. euroa
 - Kulttuuri- ja luonnonperintö 0,16 milj. euroa

- Toimenpidettä toteutetaan yleishyödyllisillä kehittämis- ja investointihankkeilla
 - Yleishyödylliset kehittämishankkeet 3,92 milj. euroa
 - Yleishyödylliset investointihankkeet 5,87 milj. euroa

Maaseudun palvelut ja kylien kehittäminen, esimerkkejä hankkeista

■ Yleishyödyllisiä kehittämishankkeita

- KanDee - Kansalaisen elvytystaidot ja defibrillaattorit maaseudun kartalle
- YKSISSÄ: Tietoa ja taitoa ihmissuhteisiin, kohtaamisia maaseudun asukkaiden parhaaksi
- Kylältä kylille, Kylähullun tapaan

■ Yleishyödyllisiä investointihankkeita

- Hankasalmen Kirkonkylän ja Aseman välinen kevyen liikenteen väylä
- Keski-Suomen kansallispuistot kuntoon
- Jumphalli Keuruulle
- Osuuskunta Rytkiön riistavaja
- Juokslahden kuituhanke
- Moottoriratahanke
- Kotiseutupuisto

Yhteistyö (Suunnitelma 8,87 milj. euroa)

- Yhteistyö, yhteensä 9,55 milj. euroa
 - Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen 1,37 milj. euroa
 - Mikroyritysten yhteistyö 1,66 milj. euroa
 - Elintarvikkeiden lyhyet toimitusketjut 0,37 milj. euroa
 - Energian säästöä ja ympäristön tilaa parantavat menetelmät 0,40 milj. euroa
 - Hyvinvointimaatilojen kehittäminen 0,01 milj. euroa
 - Muut yhteistyöhankkeet 5,74 milj. euroa

- Yhteistyöhankkeet ovat elinkeinojen kehittämishankkeita, joiden toteutukseen osallistuu vähintään kaksi osapuolta aidossa yhteistyössä

Yhteistyö, esimerkkejä hankkeista

- Aktivointi/koordinointi- ja tiedonhankintahankkeita
 - Keski-Suomen ruokaketjun koordinaatio
 - Sykettä Keski-Suomen metsiin - puun liikkuvuushanke
 - Rakennetaan Puusta
 - Kohti kilpailukykyistä laatua
 - Suomalaisella elämäntavalla maailmalle
 - #Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle
 - Riistatalouden liiketoimintamallien aktivointi

- Yritysryhmähankkeita
 - Pohjoisen Keski-Suomen metsäbiotalouden yritysryhmähanke
 - Yritysyhteistyöllä vientikauppaan Ylä-Michiganin kautta
 - IGW2019 yritysryhmä 1 ja 2
 - HYMY Hyvinvointimatkailua yhteistyöllä

Alueellisen suunnitelman väliarviointi 2018

”Kehittämissuunnitelman toteuttamisen merkittävimmäksi aikaansaannokseksi nostaisin yhteisöllisyyden lisääntymisen.”

Yhteistä harrastustoimintaa

Turvallisuuden tunnetta

Kannustusta siihen, ettei kaikkea tarvitse tehdä itse

Onnistunutta kotouttamista

Alueellisen suunnitelman väliarviointi, havaintoja

- Merkittävimpiä työkaluja ovat olleet opintomatkat ja pienryhmät
 - Suurempi vaikutus kuin sinänsä tärkeillä vierailukohteilla saattaa olla sillä, että tuodaan ihmisiä yhteen.
 - Työtä tehdään monesti yksin, joten jo yrittäjyyden kokemuksen jakaminen on ollut tärkeää.
 - Pienessä porukassa matkaten osallistujat hitsautuvat yhteen ja verkostoituvat sekä pitävät monesti yhteyttä reissujen jälkeen.
 - Keskinäinen palaute on parhaimmillaan johtanut liiketoiminnan kehittämiseen ja kumppanuuteen.

Alueellisen suunnitelman väliarviointi, havaintoja

- Keskeinen kysymys: millainen olisi keskisuomalainen maaseutu ilman kehittämissuunnitelmaa ja sen toteuttamiseksi rahoitettuja hankkeita verrattuna nykytilaan?
 - Hankerahoitus, joka ei synnytä pysyvämpää toimintaa, jää ilman vaikuttavuutta.
 - Joskus vaikuttavuus on hyvinkin konkreettista ja välitöntä.
- Esimerkkejä:
 - **Sykettä-viestintähanke**: Pöllöparlamentti-toimintamallin leviäminen.
 - **Sykettä Keski-Suomen metsiin**: hankkeen hakkuunäytöksessä koneyrittäjä sai uuden motokuskin osallistujien joukosta.
 - **KanDee**: hankkeen kautta hankittu sydäniskuri ja sen käyttöön annettu koulutus pelastivat ihmishengen.
 - **YKSISSÄ** (osallistujapalaute): ”Ihan mahtava kokemus. Onneksi tuli lähdettyä pariterapiaan. Ilman käyntejä olisimme päätyneet eroon. Nyt ei tullut ero enää mielenkään. Tätä kiitollisuutta on vaikea pukea sanoiksi!”

Yritysrahoitus maaseuturahastosta 2015-2020 (10/2020)

Rahoitus yhteensä **11,5 milj. €** (tavoite 16,14 milj. €)

Hankkeiden kokonaisarvo **47 milj. €**

162 investointia

15 kokeilua

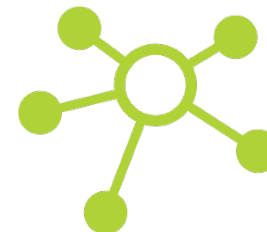
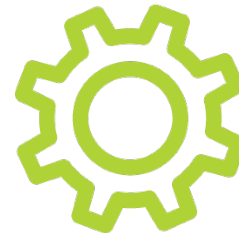
10 perustamistukea

2 toteutettavuustutkimusta

Lisäksi:

32 yritysryhmähanketta, joissa

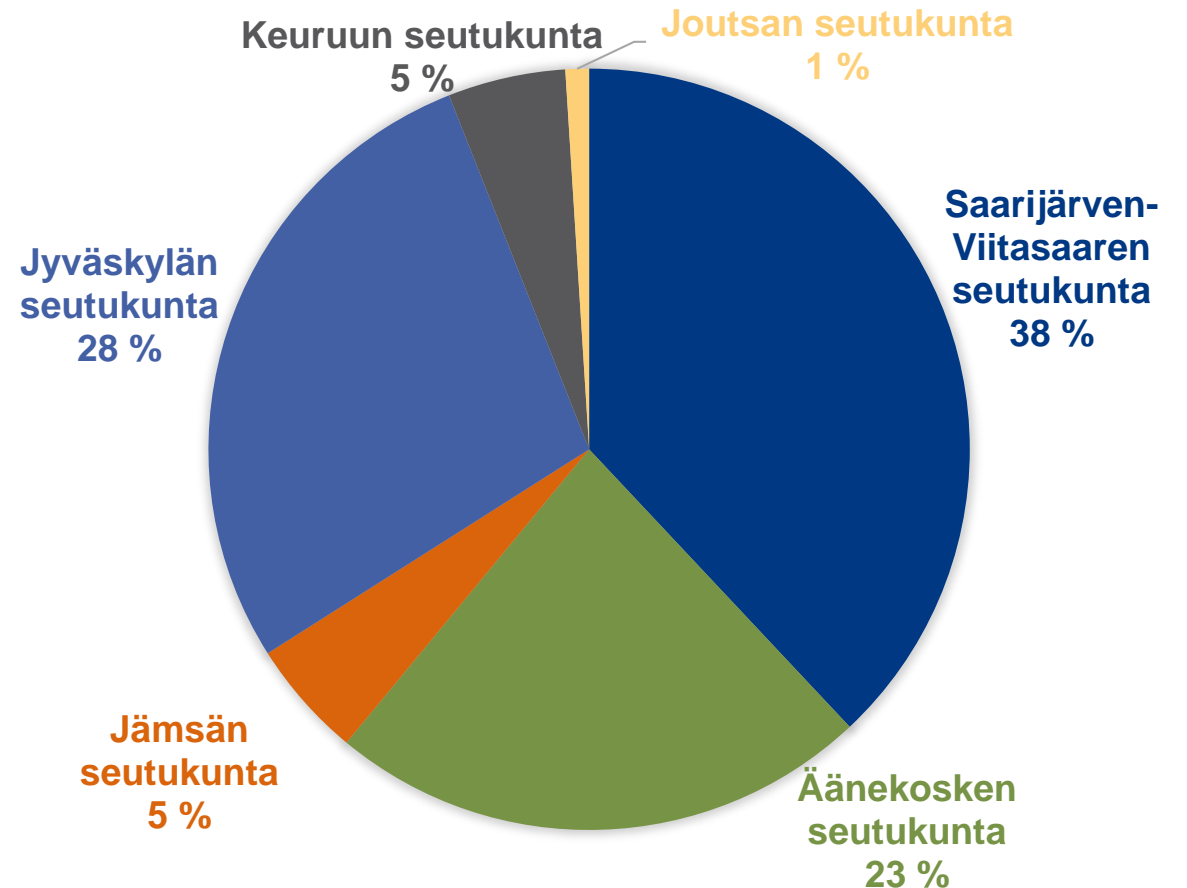
200 yritystä mukana

Yritystukien jakautuminen kunnittain 2014-2020 (10/2020 asti)

Saarijärvi	1 234 417 €	Äänekoski	1 925 085 €
Pihtipudas	1 060 653 €	Konnevesi	751 601 €
Kivijärvi	175 719 €		
Viitasaari	1 433 366 €	Keuruu	505 638 €
Karstula	87 700 €	Multia	88 000 €
Kinnula	58 559 €		
Kannonkoski	308 710 €	Jämsä	461 384 €
Kyyjärvi	35 626 €	Kuhmoinen	80 008 €
Jyväskylä	384 232 €	Joutsa	96 952 €
Muurame	303 774 €	Luhanka	27 400 €
Laukaa	1 352 883 €		
Uurainen	420 164 €		
Petäjävesi	75 462 €		
Toivakka	16 645 €		
Hankasalmi	610 637 €		

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

■ **Kiitos!**

Leader-työn ajankohtaiset

Seurantakomitean kokous 1.12.2020

Ilkka Peltola
toiminnanjohtaja
Keskipiste-Leader ry

Ihmisten kokoisille ideoille!

Leader-ryhmien palautetta Seurantakomitealle

- -
-

Kiitosta hyvästä työstä

!

- Leader toiminta tuloksellista ja varat tehokkaasti sidottu
- Lisärahoituskehykset täysimääräisinä
 - Jäivät kauden viimeiseen vuoteen mutta saatu ohjattua hyviin hankkeisiin
- Leaderin nuorisotyö leviää Suomessa ja maailmalle
- Leader-viisut ja hyvät toimintatavat

Kiitosta hyvästä työstä

!

- Siirtymäkauden rahoituksen järjestyminen on erittäin hieno ja tärkeä asia toiminnan kannalta
 - Leader rahoituksen määrä hyvällä tasolla
- Kunnat sitoutuneet hyvin kauden 2021-2027 Leader rahoitukseen

Kiitosta hyvästä työstä

!

- Yhteistyö viranomaisiin toimii ja kehittyy
 - MMM - Ruokavirasto - LEADER
 - Yhteistyö säännöllistä
 - Leader-asiamies ja "Leader-nyrkki" tärkeässä roolissa
 - Erityisesti Ruokavirasto syventänyt yhteistyötä positiivisesti
 - ELY-yhteistyö pääosin sujuvaa

Leader-ryhmien palautetta
Seurantakomitealle:

**PITÄÄKÖ OLLA
HUOLISSAAN?**

Pitääkö olla huolissaan?

Siirtymäkausi

- Siirtymäkauden säädökset ja ohjeet tarvitaan nopeasti
- Tieto Leader-ryhmäkohtaisesta kehyksestä nopeasti

Elvytysrahoitus

- Miksi ei Leaderin kautta vaikka tehokas tulosten tekijä?

Pitääkö olla huolissaan?

Uusi ohjelmakausi

- Yritysrahoituksen rooli täytyy olla vahva Leaderissa jatkossakin
 - Hyvä että mietitty omia yritystukimuotoja Leaderiin
 - Osa-aikaisen yrittäjyyden tukeminen
 - Pienet yritystuet kevein menettelyin
- => Investointituet sekä aloittaville että toimiville yrityksille täytyy olla jatkossakin Leaderin ”työkalupakissa”

Pitääkö olla huolissaan?

Uusi ohjelmakausi

- CAP suunnitelman työryhmävalmistelu hidastunut ripeän alun jälkeen
- Korona vaikeuttanut strategiatyön osallistavaa valmistelua
- Vaikka korona ahdistaa ja luo haastetta kehittämistyölle niin toiminta silti aktiivista
=>Leader ja paikallistalous puskurina maailman myllerryksessä!

Pitääkö olla huolissaan?

Uusi ohjelmakausi

- Leader rahoituksen määrä varmistettava hyvälle tasolle
 - Rahoitus Suomessa voi olla enemmän kuin EU:n minimi 5%, esim Viro 10%
 - Leader-toiminta on tehokkuutensa osoittanut ja Leaderin rooli on laajasti tunnustettu
 - Leader paikallistalouden moottori ja erityisesti nyt kriisiaikana
 - Leaderilla valmius uusiin toimiin

Kiitos!

Maaseutuohjelman 7. muutos

Seurantakomitea 1.12.2020

Maa- ja metsätalousministeriö

Tiina Malm ja Virva Terho

Muutoksen sisältö

- Siirtymäkausi
 - Toimenpiteiden muutokset
- Elvytysvarat
 - Yleistä elpymispaketista
 - Kohdentaminen
- Mittarien tarkennukset
- Rahoitus
 - MFF-ratkaisu
 - Siirtymäkausi + elvytys

Siirtymäkausi 2021-2022

1/2

- Siirtymäkausi ei tarkoita välivuosia, jolloin mitään ei tehtäisi tai rahoitettaisi
- Siirtymäkaudella jatketaan nykyisen rahoituskauden toimenpiteitä, mutta rahoitus tulee uudesta monivuotisesta rahoituskehyksestä.
- Siirtymäkauden EU-asetus valmistunee joulukuussa 2020

Siirtymäkausi 2021-2027

2/2

- Maaseutuohjelmassa 2014-2020 siirrytään käyttämään tulevan rahoituskauden varoja vuoden 2021 aikana.
- Toimenpiteet jatkuvat siirtymäkaudella maaseutuohjelman mukaisina ellei toisin esitetä.
- Muutos vaatii komission hyväksynnän
 - Ohjelmamuutos perustuu siirtymäkauden asetusluonnoksen 1 artiklan 2 kohtaan ("pyyntö esittää ohjelman muuttamista siirtymäkauden osalta")
- Samassa kohdassa: no-backsliding 1305/2013 59 art. 6 kohdan toimenpiteiden rahoitusosuuksiin nähden

Muutokset toimenpiteissä siirtymäkaudella 1/4

- M02.1 Neuvontapalvelut

Tilakohtainen enimmäisraja nostetaan siirtymäkauden takia. Kohteisiin lisätään eläinten hyvinvointisuunnitelmat.

- M04.1 Maatalousinvestoinnit

Biokaasuinvestointien tukitaso nostetaan 40 prosentista 50 prosenttiin tukikelpoisesta kustannuksesta.

Muutokset toimenpiteissä siirtymäkaudella 2/4

M04.2 Maataloustuotteiden jalostusinvestoinnit

M06.2 Yrityksen perustamistuki

M06.4 Yritysinvestoinnit

Maaseudun yritysrahoitusta jatketaan siirtymäkauden ajan nykyisten toimenpiteiden ja menettelyjen mukaisesti.

Toimenpiteiden kuvausta ja muita kokonaisuuteen liittyviä osioita muutetaan mahdollistamaan siirtymäkauden rahoitus.

Tukijärjestelmien jatkamisesta tehdään tarvittavat valtiontuki-ilmoitukset.

Muutokset toimenpiteissä siirtymäkaudella 3/4

- M10 Ympäristökorvaukset

Sitoumuksia ja sopimuksia jatketaan vuosittain.

Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättämisen toimenpiteessä mahdollistetaan biokaasulaitokselta tilalle palautuvan mädätteen käyttö.

Lisäksi on tarkoitus tehdä uusia kosteikkojen hoidon ja maatalousluonnon monimuotoisuuden ympäristösopimuksia.

Geenipankkitoimenpiteisiin (alkuperäiskasvien varmuuskokoelmat, alkuperäisrotujen perimän säilytys) varattua vuosittaista määrärahaa kasvatetaan ja mahdollistetaan uusia tehtäviä.

Muutokset toimenpiteissä siirtymäkaudella 4/4

- M13 Luonnonhaittakorvaukset

Luonnonhaittakorvausten kokonaan kansallisen ja osarahoitteisen osuuden painotuksia muutetaan. Hehtaarikohtainen kokonaistukitaso säilyy vuoden 2020 tasolla.

- Tekninen apu

Varat kohdennetaan erillisellä käyttösuunnitelmalla noudattaen käytössä olevaa menettelyä. Teknistä apua voidaan tarvittaessa käyttää myös sellaisiin uusiin käyttökohteisiin, joita on tarkoitus jatkaa kauden 2023-27 CAP-suunnitelmassa, sillä edellytyksellä, että ne ovat tukikelpoisia maaseuturahastosta.

Elpymisväline

- Elpymisväline koostuu useasta eri EU:n rahoitusvälineestä ja ohjelmasta, joista suurin on EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (Recovery and Resilience Facility, RRF).
- Välineeseen kohdistuu rahoitusta yli 670 miljardia euroa (avustukset ja lainat), josta Suomen osuuden arvioidaan tämän hetkisen ennusteen mukaan olevan avustuksina noin 2,3 miljardia euroa. Suomen kestävän kasvun ohjelmalla toteutetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen tavoitteet.
- Suomessa tehtävää koko elvytyskokonaisuuden virkamiesvalmistelua koordinoi kansliapäälliköistä muodostettu ryhmä. Lopulliset linjaukset tekee hallitus.

Elpymisväline + varojen kohdennus maaseuturahastolle

- MEK:n kokouksessa 14.9.2020 neuvoston neuvottelumandaattia päivitettiin siten, että siirtymäkauden asetukseen voitiin lisätä kirjaus Euroopan elpymisvälineen varojen kohdentamisesta maaseuturahastolle siirtymäkauden aikana.
- MEK:n kokouksessa 9.11.2020 neuvoston neuvottelumandaattia päivitettiin siten, että neuvosto voi hyväksyä prosenttirajat.
- Kolmikantaneuvotteluissa 10.11.2020 päästiin sopuun Euroopan parlamentin esittämistä prosenttirajoista elvytysvarojen kohdentamiseksi.

Parlamentin esittämät %-rajat elvytysvarojen kohdentamisesta

Elvytystoimenpidekokonaisuudessa tulee olla vähintään

- **37%** varattuna ympäristö- ja ilmastotoimenpiteille sekä eläinten hyvinvointiin, mutta kuitenkin vähintään sama suhteellinen osuus kuin jäsenmaan nykyisessä maaseutuohjelmassa (=no back-sliding).
- **55 %** investointeihin, tila- ja yritystoiminnan kehittämiseen, kylien kunnostukseen ja yhteistyöhön.
- Maaseutuohjelman elvytysvarojen vertailu-%:t:
 - no-back-sliding vertailu: **48,8 %** (ympäristökorvaukset, luomu ja ympäristöinvestoinnit)
 - ympäristö, luomu, eläinten hyvinvointi: **46 %**
 - investoinnit: **54 %** (maatalousinvestoinnit, yritysrahoitus, laajakaista ja EIP)

Maaseuturahaston elvytysvarat 1/2

- Jäsenmaa määrittelee elvytystarpeet ja esittää keinot maaseutuohjelman valikoimasta
- Toteutetaan maaseutuohjelman muutoksella
- Toteutusvuodet 2021-2022 (n+3)
- Elvytyksen kulmakivet (taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys) ovat hyvin vastaavia kuin maaseutuohjelman tavoitteet
- Elvytysvarojen käyttö on seurattava erikseen.

Maaseuturahaston elvytysvarat 2/2

- Jotta elvytysvarat saadaan käyttöön nopeasti vuonna 2021, ei mittaviin ohjelmamuutoksiin, tietojärjestelmämuutoksiin tai säädösmuutoksiin ole mahdollisuutta.
- Toimenpiteiden valinnassa on kiinnitetty myös huomiota siihen, että hallinnollinen kuormitus tai valvontataakka ei lisäännä.
- Elvytysvarojen kokonaisuus otetaan huomioon siirtymäkauden 2021-2022 rahoituksessa ja koko CAP-rahoituskauden 2021-2027 kokonaisuudessa.
- Osa tarvittavista toimenpiteistä voidaan hoitaa yksinkertaisemmin siirtymäkauden rahoituksella.

Elvytysvaroilla rahoitettavaksi esitettyä

1/4

- Maatalousinvestoinnit

- uusiutuva energia (ml. biokaasu, aurinko- ja tuulienergia), ympäristö ja eläinten hyvinvointi, työympäristö ja tuotantohygienia
- biokaasuinvestointien tukitaso nostettaisiin 40 % -> 50 %

- Maataloustuotteiden jalostusinvestoinnit

- Uuden ympäristöystävällisemmän ja tehokkaamman teknologian tai toimintatavan käyttöön ottaminen, digitaalisuuden lisääminen, energiamuodon vaihtaminen uusiutuvaan energiaan, uusiutuvan energian käytön lisääminen (esim. aurinkoenergia) ja tuotanto yrityksen omaan käyttöön sekä energia- ja materiaalitehokkuuden parantaminen ja ruokahävikin vähentäminen.
- Kohderyhmänä mikro- ja pienyritykset maaseutualueilla (sis. maatilat, jotka jalostavat maataloustuotteita maatalouden yhteydessä saman Y-tunnuksen alla).
- Tukitaso 35 %.

Elvytysvaroilla rahoitettavaksi esitettyä

2/4

- Yritysten perustaminen
 - Ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijapalveluiden hankkiminen sukupolven- ja omistajanvaihdosten valmistelua varten. Tuki enintään 10 000 euroa mikro- ja pienyrityksille maaseutualueilla.
- Yritysinvestoinnit
 - Uuden ympäristöystävällisemmän ja tehokkaamman teknologian tai toimintatavan käyttöön ottaminen, digitaalisuuden lisääminen, energiamuodon vaihtaminen uusiutuvaan energiaan, uusiutuvan energian käytön lisääminen (esim. aurinkoenergia) ja tuotanto yrityksen omaan käyttöön, energia- ja materiaalitehokkuuden parantaminen ja ruokahävikin vähentäminen sekä uusiutuvaa energiaa tuottavien olemassa olevien laitosten uudistaminen.
 - Kohderyhmänä mikro- ja pienyritykset maaseutualueilla (sis. maatilat, jotka jalostavat maataloustuotteita maatalouden yhteydessä saman Y-tunnuksen alla).
 - Tukitaso 30 %.
 - Uusien biokaasulaitosten investointien tukitasoa nostetaan nykyisestä 30 %:sta 50 %:iin.

Elvytysvaroilla rahoitettavaksi esitettyä

3/4

- Laajakaista ja digi-hankkeet
 - Rahoituslähteitä ovat koheesiorahoitus TEM:n hallinnonalalta ja hallitusohjelma. Yhteensovitusta tehdään kansallisessa laajakaistatoimistossa (BCO).
- Ympäristökorvaukset
 - Kiertotalouden edistämistoimet
- Luonnonmukainen maatalous
 - Siirtymäkauden rahoituksella ja elvytysvaroilla

Elvytysvaroilla rahoitettavaksi esitettyä

4/4

- Eläinten hyvinvointikorvaukset
 - Tuotantoeläinten hyvinvointi, terveydenhoito, bioturvallisuus, antibioottien käytön vähentäminen tukevat Pelloilta Pöytään -strategian tavoitteita. CAP-suunnitelmavalmistelussa on esim. hyvinvointisuunnitelmat ja vapaaporsituksen edistäminen, jotka sopisivat myös elvytykseen. Nämä saataisiin tietojärjestelmiin v. 2022.
- EIP-hankkeet / Maaseudun innovaatioryhmät
 - Kohdennetaan erityisesti alkutuotannon digitalisaation, vihreän talouden ja muutosjoustavuuden edistämiseen. Innovaatioryhmän toimintaan voi liittyä myös investointi, johon on mahdollista saada 20 % korotettu tukitaso.
- Elvytysvarojen käytön aikana vuosina 2021-2022 on käytössä maaseudun kehittämisohjelman siirtymäkauden rahoitus.

Mittarit

- Toimenpiteiden tavoitteita muutetaan siirtymäkauden ja elvytysvarojen perusteella.
 - Muutosmuistiossa on esitetty rahoitusta vastaavat uudet tavoitteet vuoteen 2025 mennessä.

CAP-rahoituksen muutokset Suomelle (11/2020*)

<i>Nimellisin hinnoin</i>	Nykykausi 2014-2020 (milj. €)	KOM 2018 esitys (milj. €)	MFF- ratkaisu 21.7.2020* (milj. €)	MFF- ratkaisu vrt. nykykausi (milj. €)	MFF-ratkaisu vrt. nykykausi (%)
Suorat tuet	3 663	3 578	3 635	-28	-0,8 %
Maaseudun kehittäminen	2 380	2 044	2 769	+389	+16,3 %
josta MFF	2 380	2 044	2 560	+180	+7,6 %
ja elpymisrahoitus	0	0	209**	+209	-
CAP yhteensä	6 043	5 622	6 404	+361	+6,0 %

* Komission syyskuussa 2020 julkaisemat tarkemmat rahoitusmäärät CAP:n EU-asetuksiin

** Rahoitusmäärä vuosille 2021-2022 kohdennettuna.

Rahoitussuunnitelman muutosesitys

Maaseutuohjelman rahoitussuunnitelman muutosesitys (milj. euroa)	Julkinen rahoitus yhteensä (18.2.2020)	Muutosesitys			Julkinen rahoitus yhteensä muutoksen jälkeen
		Muutos 2014-2020 kehykseen	Siirtymäkauden 2021-2022 rahoitus	Elvytysrahoitus 2021-2022	
M01. Koulutus ja tiedonvälitys	90		15		105
M02. Neuvonta	29		13		42
M04. Investoinnit fyysiseen omaisuuteen	1104	20	170	70	1364
M04.1 Tuki maatalojen investointeihin	1015	20	148	60	1243
M04.2 Tuki maataloustuotteiden jalostukseen, kaupan pitämiseen ja/tai kehittämiseen	83		20	10	113
M04.4 Tuki maatalouden ei-tuotannollisiin investointeihin	6		2		8
M06. Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen	271	-20	65	20	336
M06.1 Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille	78	-20	20		78
M06.2 Yrityksen perustamistuki muuhun kuin maataloustoimintaan maaseutualueilla	18		5	2	25
M06.4 Tuki investointeihin muun kuin maataloustoiminnan perustamiseksi ja kehittämiseksi	175		40	18	233
M07. Maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen	105	10,4	10	16	141,4
M10. Ympäristökorvaukset	1744		480	10	2234
M11. Luonnonmukainen tuotanto	352		58	68	478
M13. Luonnonhaittakorvaukset	3695		1090		4785
M14. Eläinten hyvinvointi	388		120	20	528
M16. Yhteistyö ja innovaatiot	150	-10,4	25	6	170,6
M19. Leader	300		83		383
M20. Tekninen apu	70		20		90

Kiitos!

CAP 27

Tilannekatsaus alueellisten varojen jakokriteereiden uudistamistyöstä

Maa- ja metsätalousministeriö/ruokaosasto

Sanna Sihvola ja Saara Meurasalo

Maaseutuohjelman seurantakomitea 2.12.2020

ELY-keskusten yritys- ja hankerahoituksen varojen jakokriteereiden uudistaminen 1/2

- Ohjelmakauden 2014-2020 jakokriteerit: MMM:n päätös 1.6.2016 (871/03.02.01.00/2016)
- Uudistuksen tavoite: parantaa ELY-alueiden kehitystä ja tunnistaa paremmin alueiden kehittyneisyyseroja ja tarvetta varojen osoittamisessa sekä tasoittaa alueellisia kehityseroja
 - Taustatukena rahoituksen allokointikriteereistä ja laskentamalleista Luonnonvarakeskuksen asiantuntijat
 - Pilotointi siirtymäkauden varojen osoittamisessa erikseen 2021, erikseen 2022
 - Pilotoinnin kokemuksia hyödynnetään uuden rahoituskauden varojen osoittamisessa 1.1.2023 alkaen

ELY-keskusten yritys- ja hankerahoituksen varojen jakokriteereiden uudistaminen 2/2

Suunniteltu kriteeristö, painotukset vaihtelevat:

- Alueluokat
 - Harvaan asuttu maaseutu, ydinmaaseutu, kaupungin läheinen maaseutu, maaseudun paikalliskeskus
- Alueellisen kehityksen kriteerit osa-alueittain
 - Infrastrukturi
 - Sosioekonominen asema
 - Keskiväkiluku
 - Kehitystarve
 - Palvelut
 - Yritysrakenne

Rakennetukien varojen jakokriteerit 1/2

- Uudistuksen tavoite: varoja on käytettävissä kaikilla alueilla tasapuolisesti
 - Taustatukena rahoituksen allokointikriteereistä ja laskentamalleista Luonnonvarakeskuksen asiantuntijat
 - Haasteena alueiden erilainen kehitys ja toimijoiden viimeaikaisten päätösten vaikutukset (mm. maidon sopimustuotantomalli) sekä akuutit tilanteet, kuten vasikkapula sekä useat eri rahoituslähteet
 - ELY-keskusten sisäistä hankkeiden painotusta (pisteytys)
 - Polkuriippuvuus ja yksittäisten ELY-keskusten mahdollisuudet rahoittaa suuria, mutta harvoin toistuvia hankkeita
 - Useamman ELY-keskuksen muodostamat ”suuralueet”

Rakennetukien varojen jakokriteerit 2/2

- Eri rahoituslähteistä kohdennetut varat osoitetaan ELY-keskuksille vuonna 2021 hakujaksoittain
 - Vuoden 2021 alussa rakennetuissa ovat käytössä kokonaan kansalliset varat Makerasta ja EU-osarahoitteiset siirtymäkauden varat
 - Keväällä/kesällä 2021 rakennetukiin kohdennetaan lisäksi elvytysvaroja, joiden määrä vielä täsmentyy
- Varojen jakokriteerityötä jatketaan oletuksena, että vuodesta 2023 kaikki rakennetukiavustukset rahoitetaan yhdestä rahoituslähteestä
 - Mahdollinen pilotointi siirtymäkauden varojen osoittamisessa vuonna 2022

MAASEUTU.FI

Maaseutuohjelman viestintäsuunnitelma ja viestinnän ajankohtaiset

Seurantakomitea

1.12.2020

Esityksessä

Viestintäsuunnitelma 2021

Viestinnän ajankohtaiset vuonna
2020

Verkkoviestinnän poimintoja

Vuoden 2021 viestinnän tavoitteet 1/4

1. Tuensaajat ovat tietoisia: rahoitusta on yhä saatavilla

- Viestitään aktiivisesti rahoituksen jatkumisesta siirtymäkaudella ja elvytysvaroista. Siirtymäkauden aikana toiminta jatkuu normaalisti, ja varoja on käytettävissä.
- Viestinnässä keskitytään erityisesti elvytysvarojen viestintään. On tärkeää, että tieto elvytysvaroista saadaan viestittyä tehokkaasti ja monikanavaisesti tuenhakijoille. Näin myös varat saadaan käytettyä täysimääräisesti.
- Elvytysrahoituksen kohderyhmät tarkentuvat, kun toimenpiteet varmistuvat syksyn 2020 aikana. Mahdollisia toimia elvytysvaroista viestimiseen on muun muassa viestintäkampanja(t). Viestintäverkosto välittää elvytysvarojen viestiä alueellisesti.

Vuoden 2021 viestinnän tavoitteet 2/4

2. Maaseutuohjelman tulokset ovat esillä laajasti ja monikanavaisesti

- Poikkeusolot ja koronatilanne ovat vaikuttaneet maaseuduista viestimiseen. Etätöitä tehdään monipaikkaisesti, ja maaseutu kiinnostaa uudella tavalla. Maaseuturahaston eri toimien avulla vahvistetaan muun muassa monipaikkaista työtä. Maaseuturahaston toimet tarjoavat vastauksia uudenlaiseen kiinnostukseen. Tähän vastaamme tulosviestinnällä.
- Tulosviestintään panostettaessa vahvistetaan maaseuturahaston tunnettuutta ja kerrotaan tulevan rahoituskauden valmistelusta. Maaseuturahaston päättyvän ohjelmakauden tuloksista kerrotaan eri tapahtumissa, kampanjoiden yhteydessä kuin myös perinteisessä viestinnässä.
- Kohderyhmänä tulosviestinnälle ovat suuri yleisö ja maaseudun kehittäjät. Viestintäverkosto vahvistaa tulosviestintää.

Vuoden 2021 viestinnän tavoitteet 3/4

3. Viestintäverkoston toimintaa tuetaan

- Jotta viesti maaseudun kehittämisen tuloksista ja merkityksestä leviäisi eri puolille Suomea, tarvitaan toimivaa ja ammattitaitoista viestintäverkostoa. Viestintäverkosto on avainroolissa vuonna 2021, kun viestitään tulevan rahoituskauden muutoksista, elvytysvaroista ja kuluneen kauden tuloksista.
- Viestintäverkoston osaamista vahvistetaan tarjoamalla koulutusta ja mahdollisuuksia hyvien käytäntöjen jakamiseen ja vertaistukeen. Siirtymäkaudella vertaistuen merkitys kasvaa, ja siihen panostetaan erityisesti vuonna 2021.
- Osa viestintähankkeista päättyy vuonna 2021. On tärkeää tukea hankkeiden toimintaa säännöllisin yhteydenpidoin.

Vuoden 2021 viestinnän tavoitteet 4/4

4. Maaseuturahaston rooli tunnistetaan monipaikkaisuuden ja vihreän kasvun teemoissa

➤ Vuoden 2021 alusta maaseutuverkostossa aloittavat uudet työryhmät, jotka toimivat monipaikkaisuuden ja vihreän kasvun teemojen parissa. Viestintä auttaa nostamaan esiin maaseutuverkoston kaksivuotisten teemaryhmien aiheita.

➤ Huomioita:

➤ Tarkempi suunnitelma työstetään yhdessä viestintäverkoston kanssa.

Viestinnän vuosi 2020

Koronaan liittyvä viestintä vuonna 2020

- **Poikkeusajat vaativat viestinnässä erityistä huomiota: poikkeusajan viestit tavoittavat oikeat kohderyhmät**
- Viestittäviä aiheita kuluneelta vuodelta:
 - Älykkäät maaseudut –kiertueen siirto
 - Kausityövoima
 - Väliaikaiset tuet
 - Anna yrittäjälle idea
- Tehdyt toimet:
 - Tietoa tuista poikkeusoloissa –sivu
 - Väliaikaisten tukien viestintä; koulutus viestintäverkostolle
 - Tiedotteet ja sosiaalinen media viestin välityksessä

Viestinnän poimintoja

Eurooppa-päivän viestintä:

- Yhteistyössä muiden EU-rahastojen kanssa → Yhteinen #EUarjessa-somekamppis.
- Sometus tausta-ajatuksella: Korona-arki, millainen merkitys maaseuturahastolla on?
 - etäyhteydet, luontoreitit, neuvonta viljelijöille, yrittäjäyys
 - Tiedote: EU:n maaseuturahasto luo parempaa arkea koko Suomeen

Sun, mun ja meidän maaseudut –juttusarja avaa maaseudun monipuolisuutta

- Maaseutuverkoston juttusarja avaa näkemystä siitä, että maaseutu ei ole yhdenlainen ja yksinkertainen asia.
- Maaseutuverkoston juttusarjassa käsitellään mm. monipaikkaisuutta, erilaisia maaseutuja ja yrittäjäyttä. Jokainen juttu toivottavasti hieman yllättää, mukavasti viihdyttää ja samalla lisää tietoa suomalaisesta maaseudusta.

100
4000

EU:n maaseuturahaston rahoittamat lähes 100 laajakaistahanketta rakentavat Suomeen yhteensä 4000 km valokuitua.

  Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

• [monipaikkaisuus on painua monipuolisuuteen](#)

Tee Se Suomessa kesällä 2020

- **Maltillista viestintää Tee Se Suomessa –sivusta ja matkailusta**
- **Toimia:**
 - teesesuomessa.fi-sivusto on päivitetty – sivustolla yli 300 kohdetta.
 - Tärppejä lisätty, karttoja tarkennettu.
 - Tee se Suomessa -sivustoa mainostettiin Facebookissa lähimatkailun näkökulmasta.
 - Maaseutu – Tilaa elämälle -sivulle tehtiin myös orgaanisia postauksia, jotka ohjasivat Tee se Suomessa -sivustolle.
 - Löydä sinulle täydellinen lomakohde -leikkimielinen testi [Tee Se Suomessa –sivustolta](#)
 - Instagram heräsi henkiin: ota seurantaan @teesesuomessa!

Pyörällä matkaan!

Löydä sinulle täydellinen lomakohde

Kerro meille lomatoiveesi ja saat viisi täsmävinkkiä, minne sinun tänä kesänä kannattaa ehdottomasti suunnata. Mukana saattaa olla myös muutama yllätys.

Löydä sinulle täydelliset lomakohteet.

Mahtavaa, haluat tehdä sen siis Suomessa! Testaa lomamoodisi ja saat juuri itsellesi sopivia reissukohteita.

NYT MENNÄÄN!

Tee Se Suomessa –tuloksia 1/2

Verkkosivut:

- **Tee Se Suomessa –sivustolla kaikkiaan kävijöitä noin 75 000** (kasvua edellisen vuoden lukuihin verrattuna 120%).
 - Tulijat enimmäkseen Facebookin ja Googlen kautta
 - Pyörällä matkaan -tärppisivu suosituin yksittäinen sivu: 4 100 lukijaa
- **Maakuntien TOP4:**
 - Lappi
 - Varsinais-Suomi
 - Pohjois-Pohjanmaa
 - Pohjois-Savo

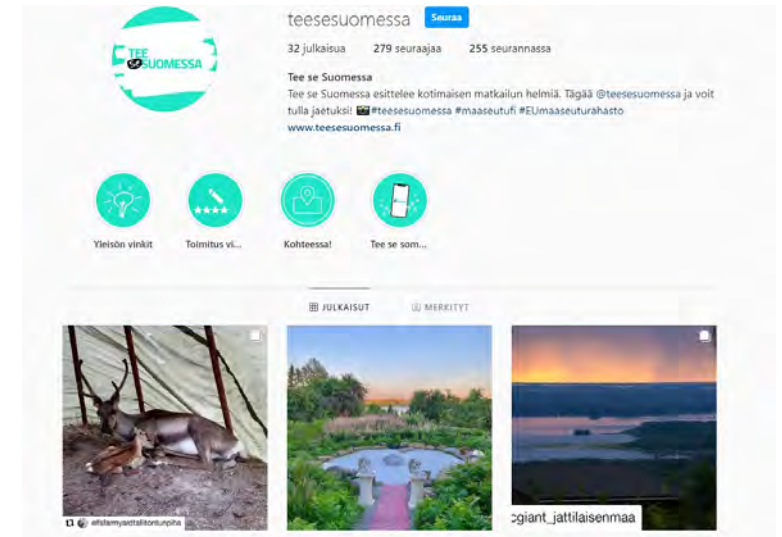
Tee Se Suomessa tuloksia 2/2

Facebook:

- Maakuntasivujen mainostus → tavoitteena saada kävijöitä Tee Se Suomessa -sivustolle.
 - Sivustokävijöitä saatiin suoraan noin 13 400.
 - Näyttökertoja nämä mainokset saivat lähes 700 000.
- **Eniten kävijöitä sivustolle Facebookin maakuntamainoksista**
 - Varsinais-Suomi, Pohjois-Savo, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Kanta-Häme. Jokainen mainos tuotti 1 800-2 800 kävijää.

Instagram heräsi henkiin:

- Instagramista löytyy jo yli 1700 #teesesuomessa-julkaisua!
- Tee Se Suomessa –tili perustettiin kesällä. Nyt yli 300 seuraajaa.

Tee Se Suomessa kiinnostasti myös alueellisesti

- Viestintäverkosto viesti aktiivisesti Tee Se Suomessa -sivustosta.
- Kotimaan matkailu ja lähimatkailu kiinnostivat; useat maakuntalehdet kirjoittivat maaseuturahaston rahoitetuista kohteista (Aamulehti, Yle Kuopio)
- **Hoksautuksia:**
- [Aktion Öterbottenin lähimatkailutoimi : Kyläbingo](#)
- [Jussi Vatanen kertoi Pohjois-Savon retkeilykartasta:](#) Karttaa ladattiin yli 26 tuhatta kertaa!

The screenshot shows a mobile news article from Aamulehti. The main headline is "Ylläty lähimatkailun helmien äärellä – listasimme 10 kohdetta Pirkanmaalta, joista et ole välttämättä kuullutkaan". Below the headline is a photo of a wooden bridge over a stream in a forest. To the right of the article is a sidebar with a promotion for "Uutiset mukana" for 9.90 €/kk and a list of "Luetuimmat Päivä" (Most Read Today) articles. The article text includes a list of 10 hiking spots, with the first one being "1. Juupajoen rotko/Korkeakoski".

Hyvä elämä **Matkailu**

Ylläty lähimatkailun helmien äärellä – listasimme 10 kohdetta Pirkanmaalta, joista et ole välttämättä kuullutkaan

Mitä jos tänä kesänä lähtisitkin hieman tuntemattomille poluille ja lähestyisit lähimatkailua vähän eri näkökulmasta? Pirkanmaan matkailun puolestapuhujat listasivat 10 vähän harvinaisempaa lähimatkailukohdetta.

9.4.2020 19:22 | Päivitetty 18.7.2020 22:08

TILAAJALLE 9.4.2020 19:22 | Päivitetty 18.7.2020 22:08

Uutiset mukana
9.90 €/kk
Tilaa
AAMULEHTI

Luetuimmat Päivä

1. Huomaatko virheen? Piippuarkkidehän suunnitteleman normaalin sekoitin yksi kuusilinen moka Tampereella: "syyllisen jäljite on päästy"
2. Tamperealaisessa taloyhtiössä keksittiin halpa ja helppo tapa ladata sähköautojen ilman napuristojia – "Mökille ja takaisin pääsee kaupan muovipussin hinnalla"
3. Rivitalo tuhoutui palossa Lempäälässä, viimeinen asukas pelastui, kun leikki jo lähtevä ikkunoista – tällä pelastuskäytöllä näytti
4. Eminen Nokia-insinööri Heidi Karves, 51, muutti Kangasalan maaseudulle ja alkoi kasvattaa kotia – Yön pikkufuntteina hän sai idean, jonka ansiosta pian puoli Suomea tuntee hänet
5. Koronavirushälytys voi jättää jopa kahden viikon karanteenin – toimi näin, jos puhelin hälyttää mahdollisesti altistuksesta

Näytä lisää »

motonet

CloudBerry x Huuhkajat
10 000 mAh
VARAVIRTALÄHDE
14.90
LUE LISÄÄ »

1. Juupajoen rotko/Korkeakoski

Juupajoen rotko on jopa 30 metriä syvä rotkolaakso, ja noin 30 hehtaarin kokoinen luonnonsuojelualue, jossa on useita luontopolkuja. Alueella huhutaan elelevän peikkoja, menninkäisiä, tonttuja ja muita myyttisiä olentoja.

Kenelle: Koko perheelle, mutta kohteeseen ei pääse pyörätuolilla tai rattailla.

Missä: Juupajoen Korkeakosken taajamassa. Koskitie 45, Korkeakoski.

Milloin: Milloin vain

Miten: Autolla tai pyörällä. Opastus kantateiltä 66 ja 58. Junapysäkki sijaitsee lyhyen kävelymatkan päässä.

Yllätysmomentti: Luonnonsuojelualueen vanhassa tehdasmiljöössä sijaitsevan Koskenjalan nahka- ja kenkämuseon piha-alueen reunalta laskee Korkeakosken putous.

2. Lamminharjun ulkoilualue/Urjala

Urjalassa sijaitsee Lamminharjun ulkoilualue ja Kävelyreitit Sutonen, 18-väyläinen frisbeegolf-rata, lasten leikki- ja reitit monipuolisessa maastossa. Aluetta ylläpitää ja huoltaa Huhdin kyläyhdistys ry.

Kenelle: Kaikenikäisille jotakin!

Missä: Huhmarinmäentie 43, Urjala as.

Milloin: Milloin vain

Miten: Autolla tai pyörällä.

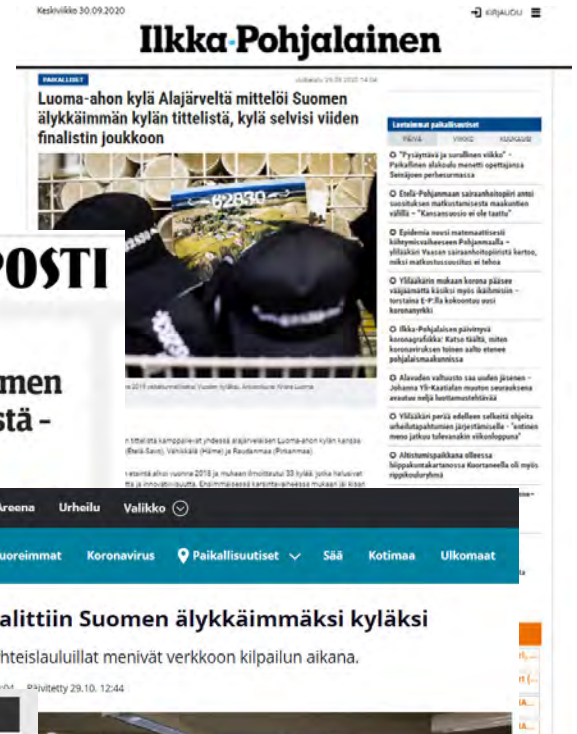
Yllätysmomentti: Reitistöä pitkin pääsee Pölkkinvuoren kasvimaailmaan, joka

Suomen Älykkäin kylä kiinnostasi ja kiinnostaa

➤ Kilpailu näkyi hyvin mediassa eri puolilla Suomea silloin, kun haku julkistettiin, mutta erityisesti silloin, kun 33 kisakylää kerrottiin.

➤ Jokaisen finalistikylän alueella kilpailu noteerattiin erittäin hyvin mediassa: YLE, Maaseudun Tulevaisuus, Hämeen Sanomat, Kainuun Sanomat, Ilkka-Pohjalainen, Etelä-Savo ja lukuisat paikallislehdet.

➤ Palkitsemistilaisuuden aikaan YLE teki suoran lähetyksen Pohjois-Suomen uutisiin Vuolijoelta. Voittajakylä ei ollut tiedossa ennen palkitsemisia. Finaali sai hyvin palstatilaa etenkin finalistikylien aluilla.

Verkkoviestinnän poimintoja

**Maaseutu.fi:ssä tänä vuonna yhteensä
250 000 katselua**

Tee se Suomessa 96 000

- **Maaseutuverkosto 78 000**
 - Teemojen kävijämääriä
 - Älykkäät kylät 4000
 - Innovaatiot 1700
 - Ympäristön tilan parantaminen 530

- **Maaseudun tarinat yhteensä 24 000**
 - yrittäjyys 15 500
 - ympäristö ja maatila 3600
 - palvelut ja puitteet 1800
 - nuoret 1700
 - kylät 1000
- **Tarinoiden top 3 (kaikilla yli tuhat lukijaa):**
 - Eläimet ja rauha saivat Anna Salmen muuttamaan maalle
 - Karin havupuu-uutejuomaa Australiaan asti – luomumänty kaatuu rypsiöljytyllä moottorisahalla
 - Stunt Freaks Team – kovalla työllä kohti unelmaa

Facebookin poimintoja 1/2

 Maaseutu - Tilaa elämälle
Sponsoroitu ·

Maaseudulla saa olla munasillaan.

Joskus pitää tuulettaa. Maaseutu tarjoaa tilaa ja mahdollisuuden omanlaiselle elämälle. Aitoja tarinoita, ajankohtaisia ilmiöitä ja rehellistä meininkiä maalta. Ota sivu seurantaan!

Maaseutu - Tilaa elämälle
Maaseutu - Tilaa elämälle on paikka maaseud...

   Harri Törmä ja 1,...

39 kommenttia

Tämä mainos poiki yli 1000 uutta sivutykkääjää Facebookiin, pääasiassa miehiä, joita tavoiteltiin. Itse postaus sai yli tuhat reaktiota ja kymmenittäin kommentteja.

Tällä hetkellä Facebook-sivulla on 10 750 seuraajaa, vuoden 2019 alussa seuraajia oli 6450.

Facebookin poimintoja 2/2

Maaseutu - Tilaa elämälle
13. elokuuta kello 10.13

"Ei ajatella, että luusereiden paska paikka, täältä on päästävä. Päinvastoin: kotiseutu on rakas, siihen on kasvettu kiinni."

Mahtava kirjoitus (jälleen kerran) Reetta Rädyltä, aiheina syrjäkylien nuorten ajatukset maalla asumisesta ja koulutuksen tasa-arvo Suomessa.

"Maaseutu tyhjenee, mutta sitä myös tyhjennetään.

Ilman toisen asteen koulutusta on vaikea työllistyä. On ihan pakko lähteä. (-)

Maaseutu-puheen kannalta ei ole olennaista, haluaako joku kaupunkilainen asua siellä tai ei. Kaikki maailmassa ei määriy kaupunkilaisten kautta.

Olenaisempaa on tajuta, että maalla eletään vaikka minkälaista elämää, eikä siellä asuta vain koska ei poiskaan päästä. Tutkimuksissa monet nuoret kertovat haluavansa asua aikuisenakin lähellä lapsuudenkotiä, samassa maakunnassa ainakin."

YLE.FI

Reetta Rädyn kolumni: "Saan olla vappaa siellä ja ajatella miten mie halluun" – kannattaa kuunnella syrjäkylien nuori...

...

1974

Tavoitetut ihmiset

64

Reaktiot, kommentit ja jaot

53 Tykkää 0 Vau 2 Ihastu

0 Haha 0 Surullinen

2 Kommentit 7 Jaot

172

Julkaisun klikkaukset

0 Kuvien katselut 77 Linkin klikkaukset 95 Muu klikk

Negatiivinen palaute

0 Piilotti julkaisun 0 Piilotti kaikki julkaisut 0 Ilmie rosknä

0 Ei tykkääkään sivusta

Maaseutu - Tilaa elämälle
7. kesäkuuta

Hupsistakeikkaa ja noin vaan, tällaistaikin korona on saanut aikaan 😄
Tervetuloa!

"– Meillä oli vaihtoehtoina Kilpisjärvi tai Rovaniemi. Valitsimme Kilpisjärven, koska olemme kotoisin maaseudulta. (- -)

– Olimme hiukan googlanneet paikkoja netistä. Näimme Tundrea lomakeskuksen-nettisivun ja vaikutuimme, miten paljon aktiviteetteja siellä pystyi tekemään. Halusimme testata kaikkea, Amelia kertoo. ... Näytä lisää

MTVUUTISET.FI

Kilpisjärvelle koronakriisin vuoksi jumiutuneen brittiperheen tarinassa yllätyskäänte: Rakastuivat Lappiin ja hakevat nyt...

Julkaisuja ajantasaisesti

2627

Tavoitetut ihmiset

189

Reaktiot, kommentit ja jaot

157 Tykkää 8 Vau 11 Ihastu

0 Haha 1 Surullinen Vihainen

5 Kommentit 7 Jaot

307

Julkaisun klikkaukset

0 Kuvien katselut 227 Linkin klikkaukset 80 Muut klikkaukset

Negatiivinen palaute

0 Piilotti julkaisun 0 Piilotti kaikki julkaisut 0 Ilmie rosknä

Twitterin poimintoja

	Maaseutu.fi @MaaseutuFi · 15. syysk. Tutustu Suomen ruokamatkailun strategiaan 2020-2028 #hungryforfinland #ruokamatkailu #maaseutufi #matkailu hungryforfinland.fi/suomen-uusi-ru... pic.twitter.com/x70liKPtEJ Näytä twiittaustoiminta	3 360	8
	Maaseutu.fi @MaaseutuFi · 28. lokak. Suomen älykkäin kylä on kainuulainen #Vuolijoki! #älykaskylä #suomenälykkäinkylä #kajaani #kainuu #maaseutufi pic.twitter.com/wnPuOs7JLy Näytä twiittaustoiminta	2 733	150
	Maaseutu.fi @MaaseutuFi · 8. lokak. Neuvonnalla edistetään eläinten terveyttä, hyvinvointia, bioturvaa ja riskienhallintaa – tervetuloa keskustelemaan yhdessä neuvonnan mahdollisuuksista webinaariin 11.11.2020! #maaseutufi #CAP27 #eläintenhyvinvointi #neuvonta #maatalous @elainlaakarilto kalenteri.maaseutu.fi/tapahtumat/tuo... Näytä twiittaustoiminta	2 561	29
	Maaseutu.fi @MaaseutuFi · 22. lokak. Mikä on Suomen älykkäin kylä? Se selviää keskiviikkona 28.10. kello 18-20 virtuaalisena pidettävässä palkintotilaisuudessa. Laita kalenteriin ja tule katsomaan! Linkki lähetykseen tulee tälle sivulle: maaseutu.fi/suomenalykkain #alykkaatkylat #alykaskyla #maaseutufi Näytä twiittaustoiminta	2 553	38

	Maaseutu.fi @MaaseutuFi · 17. maalisk. Anna yrittäjälle idea! #Korona tuo asiakaskadon monen #yrittäjä `n arkeen, mutta myös upeita uusia ideoita on jo syntynyt Osallistu talkoisiin ja kerro yrittäjälle, millaista uutta etäpalvelua tms. kaipaavat. Lisää parhaat palat myös kommentteihin #yrittäjälleidea #maaseutufi pic.twitter.com/eipuU6rB4k Näytä twiittaustoiminta	9 400	117
	Maaseutu.fi @MaaseutuFi · 19. maalisk. Nyt on mahdollisuus toteuttaa se unelmien verkostoitumistilaisuus tulevaisuuden tuottajille! Jaossa on verkostojen luomiseen ja yhdessä tekemiseen tarkoitettuja 1500 euron puuharapaketiteja. TOIMI 31.3.2020 mennessä #maaseutufi #yrittäjyys maaseutu.fi/maaseutu/yrity... pic.twitter.com/LDqKk1VPKY Näytä twiittaustoiminta	4 719	18

MAASEUTU.FI

Jotta voisimme hyvin.

www.maaseutu.fi

MAASEUTU.FI

Maaseutuverkoston
ajankohtaiset
Taina Vesanto
1.12.2020

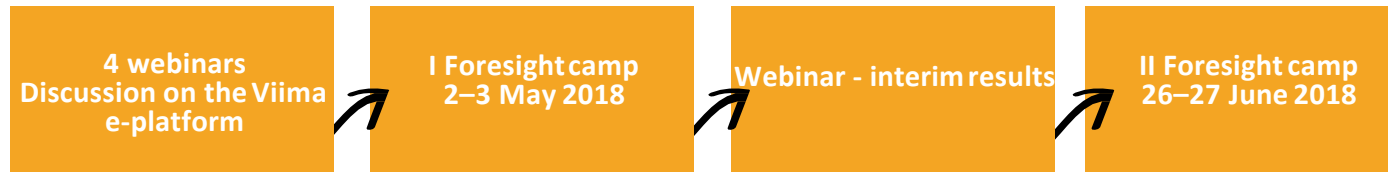
Työryhmien teemat ja koordinaattorihaku

- Kesällä toteutettiin 2020 maaseutuverkoston jäsenille suunnattu teemakysely
- Vuosiksi 2021–2022 kolme teemaa, neljä uutta työryhmää:
 - **maatalouden vihreä kasvu,**
 - **monipaikkaisuuden mahdollisuudet sekä**
 - **smarta landsbygder i Svenskfinland och Norden**
- Lisäksi koordinaattori ad hoc -periaatteella toimivaan **maaseudun nuoret tulevaisuuden tekijöinä** -työryhmään, toimikausi on 6-12 kuukautta
- Hakukuulutukset löytyvät maaseutu.fi:stä, haku päättyi 25.11.2020
- Teemojen koordinaattorit myös maaseutuverkoston ohjausryhmän jäseniä
- Koordinaattori vastaa työryhmän kokoamisesta
- Koordinaattorilla ostopalvelusopimus
- Toimintasuunnitelma osana maaseutuverkoston toimintasuunnitelmaa

Työryhmätoiminnan seuraavat askeleet

- Koordinaattorien valinta ja ohjausryhmän nimittäminen seur. 2-vuotiskaudelle
- Koordinaattorien toimintasuunnitelmaluonnos
- Työryhmäjäsenten valinta
- Toimintasuunnitelmaluonnokset jäsenille
- Kapulanvaihtotilaisuus ja työryhmäkokous
- Toimintasuunnitelman työstäminen työryhmän voimin
- Toimintasuunnitelman hyväksyminen osana maaseutuverkoston toimintasuunnitelmaa

RURAL2030: WHAT WAS DONE 2018

53 participants

45 participants

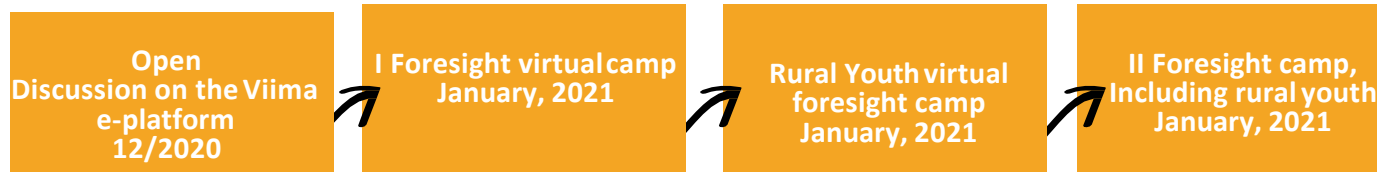

62 ideas
251 comments
77 registered users

Webinar themes

Values and social change, Niklas Lundström
Technology, Kristina Andersson
Economic change & megatrends, Mikko Dufva
Housing, mobility, work and wellbeing, Perttu Pölönen

RURAL2040: update Rural2030

Älykkäät maaseudut –kiertueen tavoitteena tarjota vaikuttamis- ja keskustelukanava:

- CAP-strategiasuunnitelman valmisteluun EU-rahoituskaudelle 2021-2027
- alueen maaseudun kehittämisen painopisteisiin (ELY-vetoisesti)
- paikallisiin maaseudun kehittämisstrategioihin (Leader-ryhmävetoisesti)

Älymaatalous-keskusteluserja

- Miten tutkimus, koulutus, neuvonta ja muut toimijat tukevat maatalousyrittäjiä uuden vuosikymmenen älymaatalouden rakentamisessa?
- Keskusteluserja tavoitteena on ollut työstää keskeisiä tavoitteita maatalouden osaamis- ja palveluverkostolle, jota MMM on rakentamassa.

Tilaisuudet:

- Tutkimus ja älymaatalous
- Koulutus ja älymaatalous
- Neuvonta ja älymaatalous
- Yrityskenttä ja älymaatalous
- Tuloswebinaari
- Älymaatalous työpaja 30.9. ”Älymaatalouden tiekartta vuoteen 2030”
- Tilaisuuksien ohessa keskustelu jatkuu Viima-verkkoympäristössä.

Tulevaisuuden tuottajat -työryhmä

www.maaseutu.fi/tulevaisuudentuottajat

Suunniteltua toimintaa 2020

- Tavoitteena on uusien (nuorten) innostaminen maaseutuyrittäjyyden ja maatalousyrittäjyyden pariin, sekä nykyisten toimijoiden toimintaedellytysten parantaminen osaamista kehittämällä
- Keväällä viisiosainen webinaarisarja digitalisaation luomista mahdollisuuksista yrittäjyydessä - aiheina mm. yrittäjien some- ja digivalmiudet, yrittäjyyden eri muodot (kevyt-, mikro- ja 4H-yrittäjyys), alustatalous, koneoppiminen – aiheideoiden keräys jatkuu
- Nuorilta nuorille –viestinnän mahdollistaminen palvelupakettikonseptin avulla (ns. dissemination ticket), jotta nuori voi kertoa omasta projektistaan esim. someseuraajilleen, lukioluokalle tai messuyleisölle
- Palvelupakettien kevään haku: jaetaan loput Tulevaisuuden tuottajien palvelupaketit (12 kpl) helmimaaliskuussa
- Maatalouden innovaatiopäivät marraskuussa Messukeskuksessa, maatalouskonemessujen yhteydessä - yhteistyössä Kestävää kehitystä maatalouteen uusilla teknologioilla -hankkeen kanssa **(peruutettu)**
- Yhteistyö Osta tilalta -päivän kanssa: opiskelijajärjestöille ja kouluille 5-10 palvelupakettia kuljetuksiin Osta tilalta -päivän tilavierailuihin **(peruutettu)**
- **Marraskuussa järjestetään webinaari jatkona kesällä järjestetyille webinaarille. Nyt keskiössä palvelumuotoilu, toiminnan kehittäminen ja mukana myös citymaalaisten puheenvuoro**
- **Joulukuun alussa työryhmä kokoontuu käymään läpi tehtyjä asioita ja mietitään miten ja mitä tekemisistä viestitään**

Älykkäät kylät teemaryhmän toimintaa 2020

TAMMIKUU: Liikenneaiheisen nettikeskustelutilaisuuden SÄK-kylille 9.1.2020 klo 18-19, ryhmän oma etäkokous 29.1.20

HELMIKUU: Älykäs kylä -kilpailun Kiitorata 15.2.2020, Tampere, Älykkäät maaseudut -avaustilaisuus

MAALISKUU: Uudenmaan Älykäs maaseutu -tilaisuus 10.3.20, Helsinki, Valokuitupäivä 12.3.20, Kuopio, P-P:n Älykkäät maaseudut 13.3.20, Kalajoki

TOUKOKUU: Digiviestintäkeskuksen avajaiset 5.5.20 (Suomen.tv), Smart Rural 21 -palaveri 12.5.20, Kainuulaisten kyläillassa älykäs kylä -asialla (28.5.20, suomen.tv)

SYYSKUU: Smart Village Leader Network -webi 3.9.(Leader Kantri ry, kuulolla), Älykäs maaseutu & etätyö -ilta 16.9.20, Naantali (Leader Varsin Hyvä ry, alustus), ryhmän oma palaveri

LOKAKUU: Maaseudun liikennepäivä 3.10.2020, SÄK-kiertue (1.-2.) & gaala (28.10.), ryhmän palaveri

MARRASKUU: Etätyö ja etätyötilat -livetv 3.11.20 (suomen.tv), MaasDigiboksi -liikennehankkeen loppuwebi 17.11.20 (9-12), MUA-foorumi 27.11 (9-11)

JOULUKUU: Digitalisaatio & 3.sektori -livetv 3.12 (14-16, suomen.tv), päätöspikkujoulut

MUUTA:

- Blogeja (älykäskylä.fi, maaseutu.fi) + Samin:
- Älykkäistä kylistä älykkäisiin suurkaupunkeihin: Pienet ja keskikokoiset kaupungit älykkään alueen rakentajina -puheenvuoro, Terra 132 (2)
- Älykäs kunta, missä olet? -puheenvuoro, Yhteiskuntasuunnittelu 58 (2)
- MANEille politiikkasuositukset em. pohjalta

Suomen älykkäin kylä -kilpailu

- *EU:n toimet älykkäille kylille* on Euroopan komission huhtikuussa 2017 käynnistämä aloite. Suomi tarttui teemaan organisoimalla Suomen älykkäin kylä –kilpailun.
- Suomen älykkäintä kylää alettiin etsiä reilut kaksi vuotta sitten ja kisaan ilmoittautui 33 kylää eri puolilta Suomea.
- Kilpailun järjestivät Maaseutuverkosto (maaseutu.fi) ja maa- ja metsätalousministeriö ja mukana ovat olleet myös Suomen Kylät ry, Maaseutupolitiikan neuvosto, työ- ja elinkeinoministeriöstä EU:n rakennerahastot (ESR, EAKR), liikenne- ja viestintäministeriö ja Kuntaliitto.
- Suomen älykkäin kylä –kilpailussa kylille on tarjottu koulutusta, asiantuntija-apua ja keskinäisiä tapaamisia.

Valtava kansainvälinen kiinnostus

- European week of regions and cities,
Bryssel: Vuolijoki
- ENRD:n Smart Villages –teemaryhmän kokous
Vähikkälässä ja Teuro-Kuuslammilla
- Killinkoski isännöi Puolan maaseutuverkoston
vierailua, Vähikkälässä virolaisia vieraita,
Latviasta useampi ryhmä kylillä vierailuilla
- Monia puheenvuoropyyntöjä erilaisiin tapahtumiin: Viro, Latvia, Ruotsi,
Puola, Bryssel x monta... Smart Villages –vieraita jopa Etelä-Koreasta.

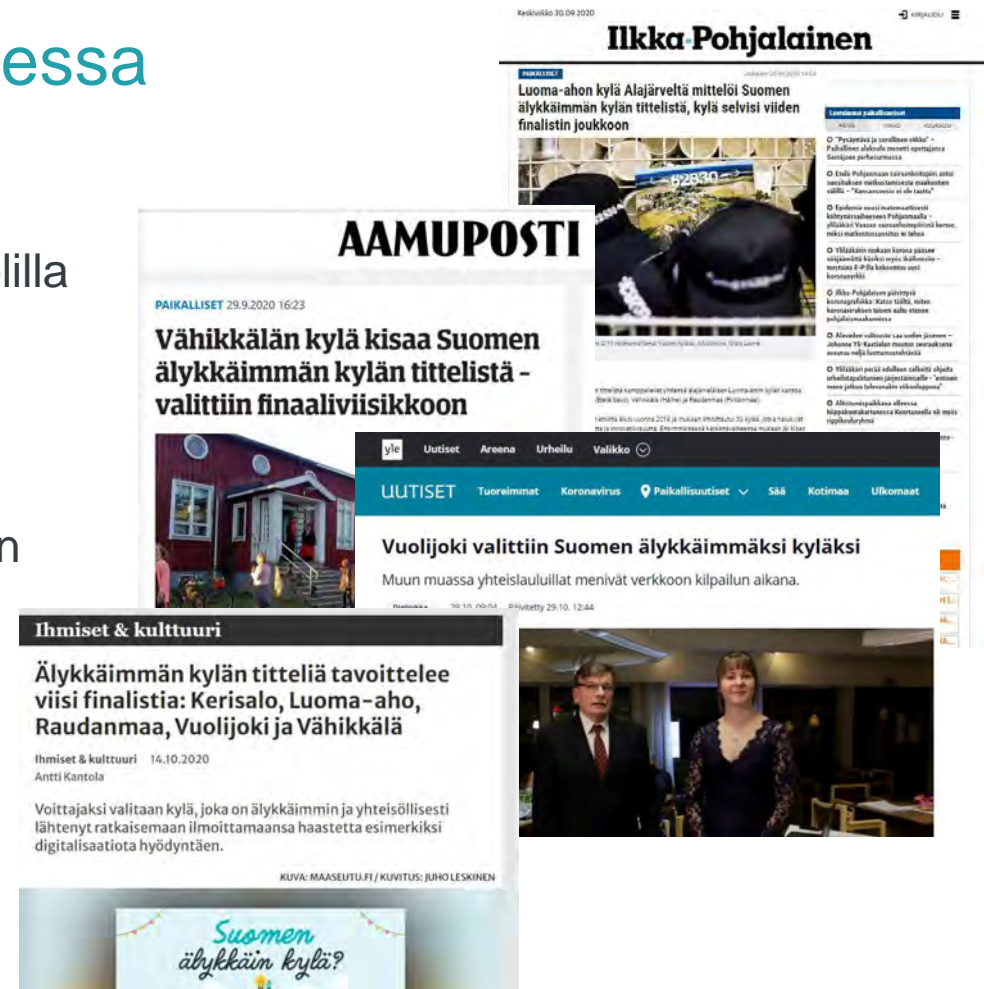

Hyvä medianäkyvyys myös Suomessa

➤ Kilpailu näkyi jonkin verran mediassa eri puolilla Suomea heti haun alettua, mutta erityisesti silloin, kun 33 kisakylää kerrottiin.

➤ Jokaisen finalistikylän alueella kilpailu noteerattiin hyvin mediassa: YLE, Maaseudun Tulevaisuus, Hämeen Sanomat, Kainuun Sanomat, Ilkka-Pohjalainen, Etelä-Savo ja lukuisat paikallislehdet.

➤ Palkitsemistilaisuuden aikaan YLE teki suoran lähetyksen Pohjois-Suomen uutisiin Vuolijoelta. Voittajakylä ei ollut tiedossa ennen palkitsemisia.

Osta tilalta! –päivä 12.9. www.ostatilalta.fi

➤ Osta tilalta! -päivä kannustaa suomalaisia tuottajia järjestämään avoimien päivien tilallaan tai puutarhassaan. Syyskuussa 2020 mukana oli koronatilanteesta huolimatta 199 tilaa.

➤ Osta tilalta –päivän käytännön organisoinnista on huolehtinut ruokasektorin koordinaatiohanke, apunaan maaseutuverkostopalvelut. Lisäksi päivää suunnittelemassa on laaja verkosto (SLC, MTK, 4H, Marttaliitto, Marthaförbundet, Maa- ja kotitalousnaiset, Lomalaidun ja Maaseudun sivistysliitto.

➤ Vuonna 2021 tulee muutoksia:

- päivän nimi vaihtuu ja koordinaatiovastuu siirtyy verkostopalveluille
- maatilojen lisäksi kutsutaan mukaan laajemmin maaseudun yrityksiä ja yhdistyksiä avaamaan ovensa, mutta pääteemana pidetään yllä lähiruokaa
- Järjestetään avajaistapahtuma bussikuljetuksineen

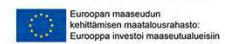
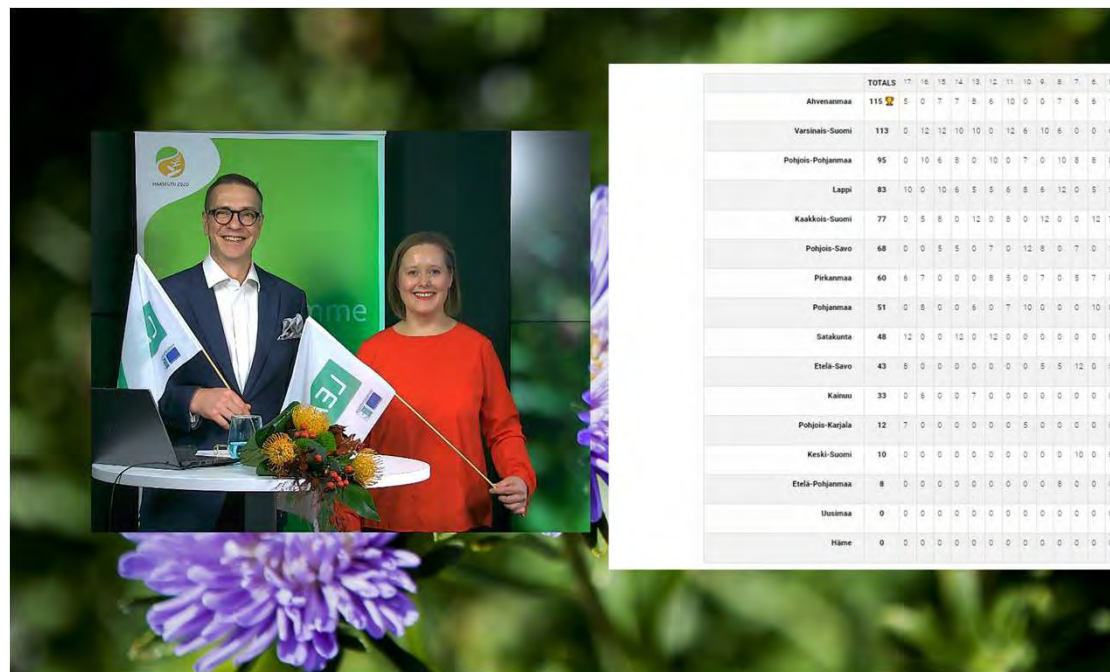
Leader-viisut 4.11.2020

➤ Leader-ryhmät ELY-keskusalueittain ja Ahvenanmaa valitsivat kilpailuun alueensa Leader-helmen. Kilpailussa oli mukana 16 videota.

➤ Alueet ja hallinnon raati äänestivät Euroviisu-tyyliin suosikkejaan.

<https://youtu.be/8hRU83EJAv0>

➤ Kisa oli äärimmäisen tiukka. Voiton vei Ahvenanmaa kahden pisteen erolla Varsinais-Suomesta. Voittajavideo: https://www.youtube.com/watch?v=sSr8NInEFZY&feature=emb_logo

Tulevia tapahtumia

MARRASKUU

- 10.11. Älykkäät maaseudut -kiertue: Pirkanmaa
- 11.11. klo 9-12. [Tuotantoeläinten hyvinvointi ja neuvontapalvelut -webinaari](#)
- 13.11. Älykkäät maaseudut -kiertue: [Pohjanmaa](#)
- 17.11.2020 klo 9-12, [Uuden ajan maaseutuyrittäjyys 2.0 -webinaari: Muotoile maatilasi – trendit ja palvelumuotoilu](#)
- 18.11. Nuoriso-Leader-työryhmän tapaaminen ruotsalaisen nuorisotyöryhmän kanssa: Rural youth – involvement and role in local development
- 20.11. Älykkäät maaseudut -kiertue: [Pohjois-Karjala](#)
- 24.11. Älykkäät maaseudut -kiertue: Kainuu
- 25.11. Järvi-Suomen ELY-keskusten yhteiset teemakeskustelut II
- 25.-26.11. Integration2020 -suurtapahtuma
- Leader-ryhmien muutostukikoulutus jatkuu marras-joulukuussa.

Tulevia tapahtumia

JOULUKUU

- 1.12. Työkaluja nuorten osallistamiseen ja tavoittamiseen -koulutus (nuoriso-Leader)
- 1.12. Leader-ryhmien talouskoulutus
- 2.12. Älykkäät maaseudut -kiertue: Etelä-Savo
- 3.12. Älykkäät maaseudut -kiertue: [Uusimaa](#)

ALKUVUOSI 2021

- 14.1.2020 Teemaryhmien kapulan vaihto
- 20.1.2021, Farm management -webinaari, tutkimus ja koulutus
- 21.1. Älykkäät maaseudut –kiertue: Kaakkois-Suomi
- 27.1.202, Farm management -webinaari, Neuvonta ja yritykset
- Älykkäät maaseudut -kiertue: Satakunta
- Suomen älykkäin kylä -kilpailu: Vuolijoen innovaatioleiri
- Nuoriso-Leader: Ellivuori vol. 2 – nuorten leiri
- Virtuaalinen työpaja (Rural Vision 2040) tammikuu 2021

Viestintäkanavat – ota seurantaan!

Maaseutu.fi (tarinoita rahoitusta saaneista kohteista – mitä kaikkea rahoitetaan!)

Maaseutuverkosto.fi (maaseutuverkoston tapahtumat, uutiset, blogi yms.)

Facebook: Maaseutu – Tilaa elämälle

Twitter

Maaseutuverkoston uutiskirje. Tilaukset: info@maaseutu.fi

MAASEUTU.FI

Jotta voisimme hyvin.

www.maaseutu.fi

Lisätietoja

Työryhmien teemat; Vihreä kasvu

- Vihreä kasvu -työryhmä etsii uusia näkökulmia maa- ja metsätalouden kannattavuuden sekä kestävien ratkaisujen yhdistämiseksi
- Työryhmän toiminta pohjautuu Euroopan komission Pelloilta pöytään - strategiaan sekä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan
- Tavoitteena on lisätä tietoa ja yhteistyötä tulevaisuuden ratkaisuista, joissa kannattava maa- ja metsätalous tukee siirtymää kohti kestävämpää Eurooppaa.
- Lisäksi tavoitteena on lisätä tietoa ja aktiivisuutta tulevaisuuden ratkaisujen löytymiseksi
- Tähän liittyy olennaisesti maatalouden digitaalinen murros ja tietojohtaminen
- Työryhmän koordinaattorilta edellytetään osaamista edellä mainituista taustastrategioista, näkemyksellisyyttä sekä kykyä ja kiinnostusta viedä keskustelua eteenpäin ja konkretisoida sen tuloksia

Työryhmien teemat; Monipaikkaisuuden mahdollisuudet

- Monipaikkaisuudella tarkoitetaan ihmisten elinympäristön koostumista useasta eri paikasta ja heidän säännöllisestä liikkumisestaan näiden paikkojen välillä
- Monipaikkaisuuden mahdollisuuksissa korostuvat oppiminen, osaaminen, kouluttautuminen, työllisyys ja yrittäjäyys, kaupunki-maaseutuyhteistyö, digitalisaation monet ulottuvuudet, elpyminen ja muutoskestävyys
- Monipaikkaisuus voi liittyä asumiseen, työhön, vapaa-aikaan, sosiaalisiin suhteisiin
- Nopeat tietoliikenneyhteydet ovat monipaikkaisuuden edellytys ja kynnysinvestointi
- Kestävä monipaikkaisuus edellyttää kestävän liikkumisen mahdollisuutta
- Monipaikkaisuuden mahdollisuudet -työryhmän tavoitteena on kartoittaa nykyisiä ja löytää uusia ratkaisuja, joilla tartutaan monipaikkaisuuden mahdollisuuksiin
- Työryhmän koordinaattorilta edellytetään osaamista, näkemyksellisyyttä sekä kykyä ja kiinnostusta viedä keskustelua eteenpäin ja konkretisoida sen tuloksia

Työryhmien teemat; Smarta landsbygder i Svenskfinland och Norden

- Työryhmä nostaa esiin ruotsinkielisille maaseutualueille tärkeitä ja ajankohtaisia teemoja, joilla on yhteys maaseutuohjelmaan
- Kaksivuotisen työryhmän tavoitteena on lisätä yhteistyötä ruotsinkielisillä alueilla, muiden Pohjoismaiden kanssa ja yhteistyötä yli kielirajojen myös Manner-Suomessa
- Työryhmän tavoitteena on myös lisätä tietoa, aktiivisuutta ja yhteistyötä ruotsinkielisellä maaseudulla tulevaisuuden ratkaisujen löytämiseksi
- Työryhmän koordinaattorilta edellytetään osaamista, näkemyksellisyyttä sekä kykyä ja kiinnostusta viedä keskustelua eteenpäin ja konkretisoida sen tuloksia

Työryhmien teemat; Maaseudun nuoret tulevaisuuden tekijöinä

- Työryhmä nostaa esiin maaseudulla asuvien nuorten roolia tulevaisuuden tekijöinä ja ratkaisijoina
- Työryhmän ensisijaisena tehtävänä on suunnitella, miten nuoret ovat mukana lokakuussa 2021 järjestettävässä Maaseutuparlamentissa
- Työryhmä toimii ad hoc -periaatteella, ja sen toimikausi on 6-12 kuukautta
- Työryhmän koordinaattorilta edellytetään kokemusta maaseudulla asuvien nuorten kanssa toimimisesta sekä uusia näkemyksiä nuorten äänen ja roolin vahvistamiseksi.

Virtuaalinen Älykkäät maaseudut –kiertue 2020 ja 2021

- 12.2. Älykkäät maaseudut kiertueen avajaisseminaari
- 12.3. Pohjois-Pohjanmaan aluetilaisuus
- 29.4. Älykkäät maaseudut –webinaari (yli 800 osallistujaa!)
- 9.6. Kaakkois-Suomen aluetilaisuus
- 21.9. Lapin aluetilaisuus
- 24.9. Etelä-Pohjanmaan aluetilaisuus
- 1.10. Keski-Suomen aluetilaisuus
- 20.10. Pohjois-Savon aluetilaisuus
- 27.10. Hämeen aluetilaisuus
- 10.11. Pirkanmaan aluetilaisuus
- 13.11. Pohjanmaan aluetilaisuus
- 20.11. Pohjois-Karjalan aluetilaisuus
- 24.11. Kainuun aluetilaisuus
- 2.12. Etelä-Savon aluetilaisuus
- 3.12. Uudenmaan aluetilaisuus
- 21.1. Kaakkois-Suomen aluetilaisuus
- Lisäksi koulutukset virtuaaliseen fasilitointiin syksyllä 2020 (Etelä-Suomi ja Länsi-Suomi)

Kestävää kasvua ja työtä 2014 – 2020

- Suomen rakennerahasto-ohjelman tilannekatsaus

Maaseudun kehittämishojelman seurantakomitean kokous

1.12.2020

Harri Ahlgren

Työ- ja elinkeinoministeriö,
Alueet ja kasvupalvelut -osasto

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Edistymistilanne 1.11.2020

Toimintalinja	Kehys, euroa	Hankkeita käynnistynyt	Julkinen rahoitus 1.11.2020			
			Varattu		Maksettu	
			Euroa	Varattu kehyksestä	Euroa	Maksettu kehyksestä
1 Pk-yritystoiminnan kilpailukyky (EAKR)	642 560 018	4 014	655 847 801	102,1 %	398 247 413	62,0 %
2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)	844 818 290	2 497	822 494 856	97,4 %	514 489 729	60,9 %
3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	467 093 656	971	449 340 138	96,2 %	269 249 771	57,6 %
4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	330 118 988	823	362 330 462	109,8 %	221 858 600	67,2 %
5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)	200 072 114	472	182 494 628	91,2 %	122 707 101	61,3 %
6 Tekninen tuki (EAKR)	51 929 034	15	46 650 972	89,8 %	30 957 402	59,6 %
7 Tekninen tuki (ESR)	33 837 102	3	35 551 236	105,1 %	31 618 717	93,4 %
Yhteensä	2 570 429 202	8 795	2 554 710 093	99,4 %	1 589 128 733	61,8 %
EAKR	1 539 307 342	6 526	1 524 993 629	99,1 %	943 694 544	61,3 %
ESR	1 031 121 860	2 269	1 029 716 464	99,9 %	645 434 189	62,6 %

Vähähiilisyys	Hankkeita	Varattu	Maksettu
ET 3.1.	620	153 574 687	82 878 085
ET 3.2.	742	241 433 259	128 922 998
Yhteensä	1362	395 007 946	211 801 083
Osuus TL1+TL2:sta	20,92 %	26,72 %	23,21 %

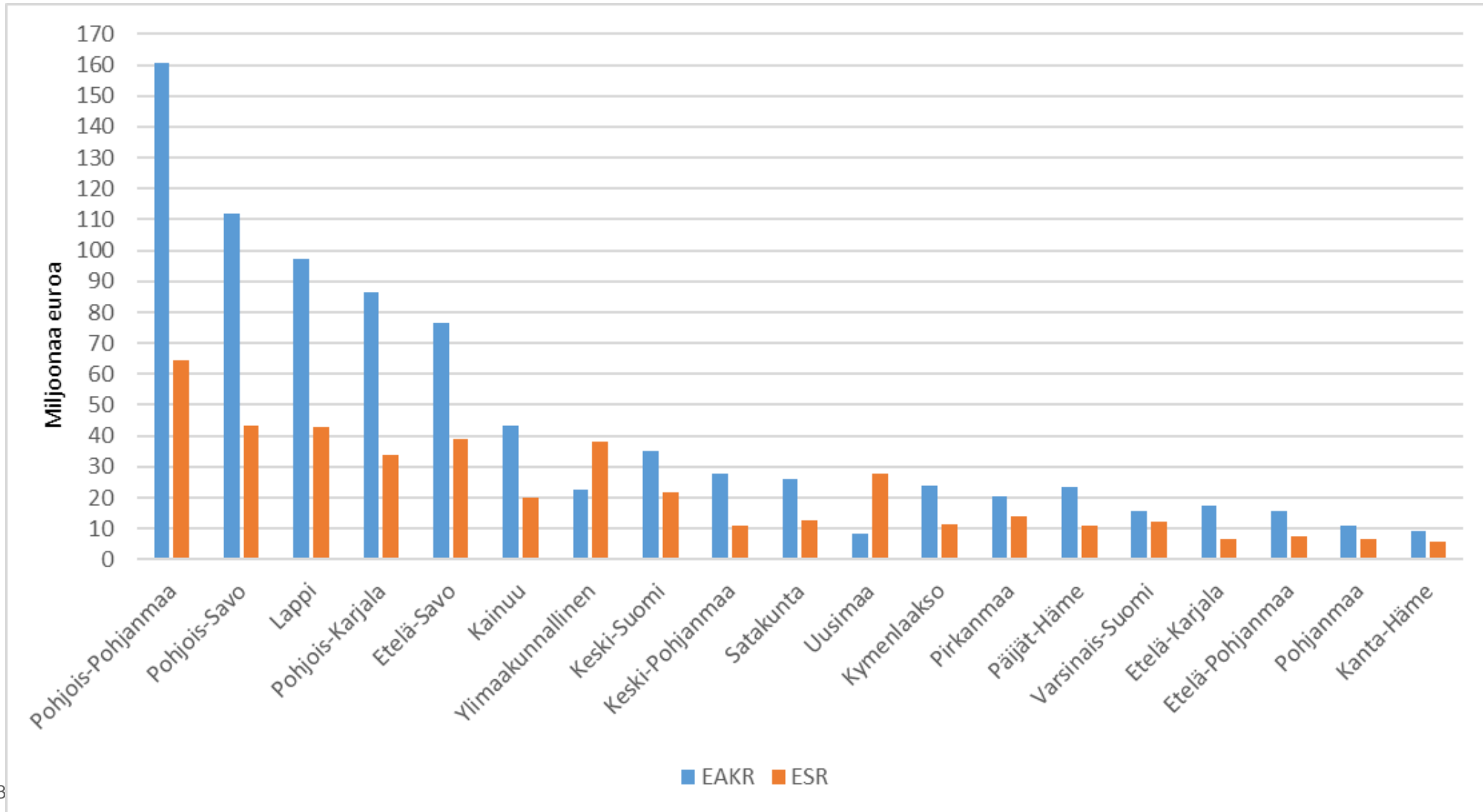
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

EAKR- ja ESR-maksatukset rahoituskehyksittäin 1.11.2020

(julkinen rahoitus yhteensä)

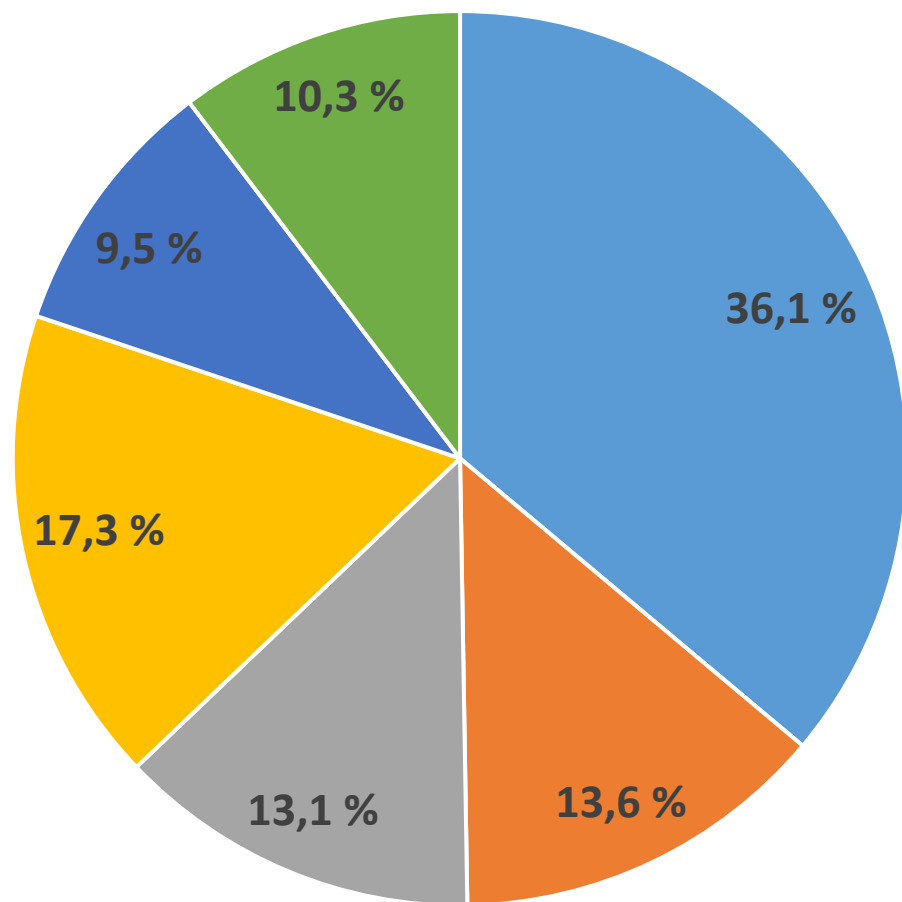
-ohjelma

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

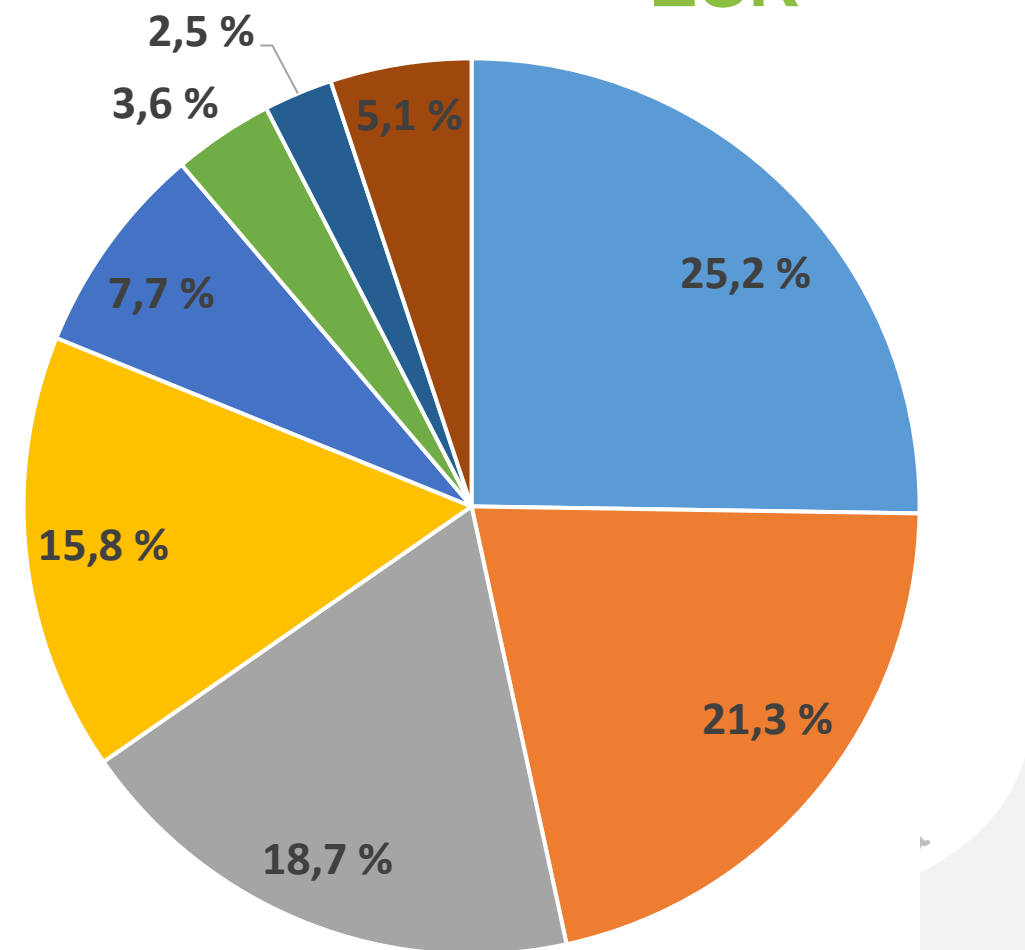
Eri organisaatiotyyppien osuus maksatuksista 1.11.2020

EAKR

- Yritykset
- Ammattikorkeakoulut
- Yliopistot
- Kunnat ja kuntayhtymät
- Muu julkis- tai yksityisoikeudellinen oikeushlö
- Muut

ESR

- Kunnat ja kuntayhtymät
- Ammattikorkeakoulut
- Valtion viranomainen
- Säätiöt, kansalais- ja muut järjestöt
- Yliopistot
- Yritykset
- Muut
- Muut

Merkittävimmät hanketoteuttajat (EAKR+ESR, maksatustilanne 1.11.2020)

Eniten hankkeita

	Toteuttajan nimi	Hankkeita	Maksettu julk. rahoitus
1	Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy	189	45 932 157
2	ELY-keskusten sekä TE-toimistojen KEHA-keskus	168	86 260 658
3	Oulun Yliopisto	153	47 004 616
4	Itä-Suomen yliopisto	137	30 591 068
5	Lapin ammattikorkeakoulu Oy	126	23 268 605
6	Savonia-ammattikorkeakoulu oy	98	19 888 093
7	Lapin Yliopisto	87	20 214 342
8	Oulun Ammattikorkeakoulu Oy	63	14 697 304
9	Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Oy	57	15 206 854
10	Centria ammattikorkeakoulu Oy	55	12 985 420
11	Lab-ammattikorkeakoulu Oy	55	7 074 641
12	Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy	54	10 394 454
13	Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy	54	9 916 588
14	Jyväskylän yliopisto	51	15 790 292
15	Hämeen ammattikorkeakoulu Oy	51	10 745 419
16	Luonnonvarakeskus	49	9 835 721
17	Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	47	14 255 005
18	Mikkelin kehitysytio Miksei Oy	46	11 002 048
19	Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy	46	6 886 957
20	Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	45	12 702 534

Eniten maksatuksia

	Toteuttajan nimi	Hankkeita	Maksettu julk. rahoitus
1	ELY-keskusten sekä TE-toimistojen KEHA-keskus	168	86 260 658
2	Oulun Yliopisto	153	47 004 616
3	Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy	189	45 932 157
4	Työ- ja elinkeinoministeriö	4	36 064 491
5	Itä-Suomen yliopisto	137	30 591 068
6	Oulun kaupunki	36	28 074 261
7	Lapin ammattikorkeakoulu Oy	126	23 268 605
8	Lapin Yliopisto	87	20 214 342
9	Savonia-ammattikorkeakoulu oy	98	19 888 093
10	Helsingin kaupunki	21	19 887 742
11	Turun kaupunki	19	16 221 607
12	Jyväskylän yliopisto	51	15 790 292
13	Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Oy	57	15 206 854
14	Oulun Ammattikorkeakoulu Oy	63	14 697 304
15	Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	47	14 255 005
16	Turun ammattikorkeakoulu oy	44	13 837 619
17	Turun yliopisto	43	13 263 320
18	Centria ammattikorkeakoulu Oy	55	12 985 420
19	Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	45	12 702 534
20	Terveysten ja hyvinvoinnin laitos	11	12 639 330

- 4117 eri y-tunnusta, EAKR: 3727 ja ESR: 578

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Tuloskehys 1.11.2020

EAKR-TULOSKEHYS	Toteuma 1.11.2020	Tavoite 31.12.2023	Toteuma-aste 1.11.2020
TL 1			
Tukikelpoisten menojen kokonaismäärä (milj .€)	398,2	642,6	62,0 %
- Kehittyneet alueet	217,2	380,0	57,1 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	181,1	262,6	69,0 %
Tukea saavien yritysten lukumäärä	2 976	3 550	83,8 %
- Kehittyneet alueet	2 204	2 745	80,3 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	772	805	95,9 %
Uudet tuella aikaan saadut työpaikat	9 129	10 500	86,9 %
- Kehittyneet alueet	6 257	7 500	83,4 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	2 872	3 000	95,7 %
Yritykset, joissa merkittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys	2 997	3 500	85,6 %
- Kehittyneet alueet	1 997	2 445	81,7 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	1 000	1 055	94,8 %
TL 2			
Tukikelpoisten menojen kokonaismäärä (milj .€)	514,5	844,8	60,9 %
- Kehittyneet alueet	287,6	496,7	57,9 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	226,9	348,1	65,2 %
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuneet yritykset	15 357	16 600	92,5 %
- Kehittyneet alueet	10 518	11 400	92,3 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	4 839	5 200	93,1 %
Uudet tuella aikaan saadut t&k&i -työpaikat	739	830	89,0 %
- Kehittyneet alueet	429	480	89,4 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	310	350	88,6 %
Yritykset, jotka käynnistävät t&k&i-toiminnan tai t&k&i-yhteistyön yliopistojen, korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa	3 127	3 200	97,7 %
- Kehittyneet alueet	2 047	2 050	99,9 %
- Pohjoisen harvaan asutut alueet	1 080	1 150	93,9 %

ESR-TULOSKEHYS	Toteuma 1.11.2020	Tavoite 31.12.2023	Toteuma-aste 1.11.2020
TL 3			
Tukikelpoisten menojen kokonaismäärä (milj .€)	269,2	467,1	57,6 %
Työttömät ja työelämän ulkopuolella olevat alle 30-vuotiaat osallistujat	36 132	42 000	86,0 %
Yli 54-vuotiaat osallistujat	17 982	20 600	87,3 %
TL 4			
Tukikelpoisten menojen kokonaismäärä (milj .€)	221,9	330,1	67,2 %
Henkilöt, joilla on alemman perusasteen (ISCED 1) tai ylemmän perusasteen (ISCED 2) koulutus	31 936	32 000	99,8 %
Osallistuvat opinto-ohjaajat, uraneuvojat ja muut ohjauspalveluiden asiantuntijat	15 222	16 000	95,1 %
TL 5			
Tukikelpoisten menojen kokonaismäärä (milj .€)	122,7	200,1	61,3 %
Työelämän ulkopuolella olevat, jotka eivät ole koulutuksessa	8 749	9 600	91,1 %
Pitkäaikaistyöttömät	13 907	15 500	89,7 %

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasta
Euroopan sosiaalirahasto

REACT-EU -ohjelmanmuutos

- Lisämäärärahat kauden 2014-2020 rakennerahastoihin = REACT-EU (“Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe”), määräaikaista vuosille 2021-2023
- Koko Euroopassa 47,5 miljardia euroa, painotus vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä
- Ohjelmanmuutos seurantakomitean kokouksessa 4.12.: ohjelmaan uudet EAKR- ja ESR-toimintalinjat, EAKR:n osuudeksi sovittu 70 % rahoituksesta, EAKR:ssä yritystuet n. 60 %, TKI-toiminta 40 %
- Nyt jaetaan v. 2021 kehys, loppuosa rahoituksesta vuoden kuluttua uudella ohjelmanmuutoksella
- Kaiken kaikkiaan rahoitusta tulossa lisää ohjelmaan n. 10 %
- Maakunnittainen rahanjako ensi keväänä; koronakriteeristö huomioiden

REACT-EU	EU	Valtio	YHTEENSÄ
EAKR+ESR ohjelmaraha	158,4 milj. euroa	118,8 milj. euroa	277,2 milj. euroa
Tekninen tuki 4 %	6,6 milj. euroa	4,95 milj. euroa	11,55 milj. euroa
Yhteensä	165 milj. euroa	123,75 milj. euroa	288,75 milj. euroa

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027

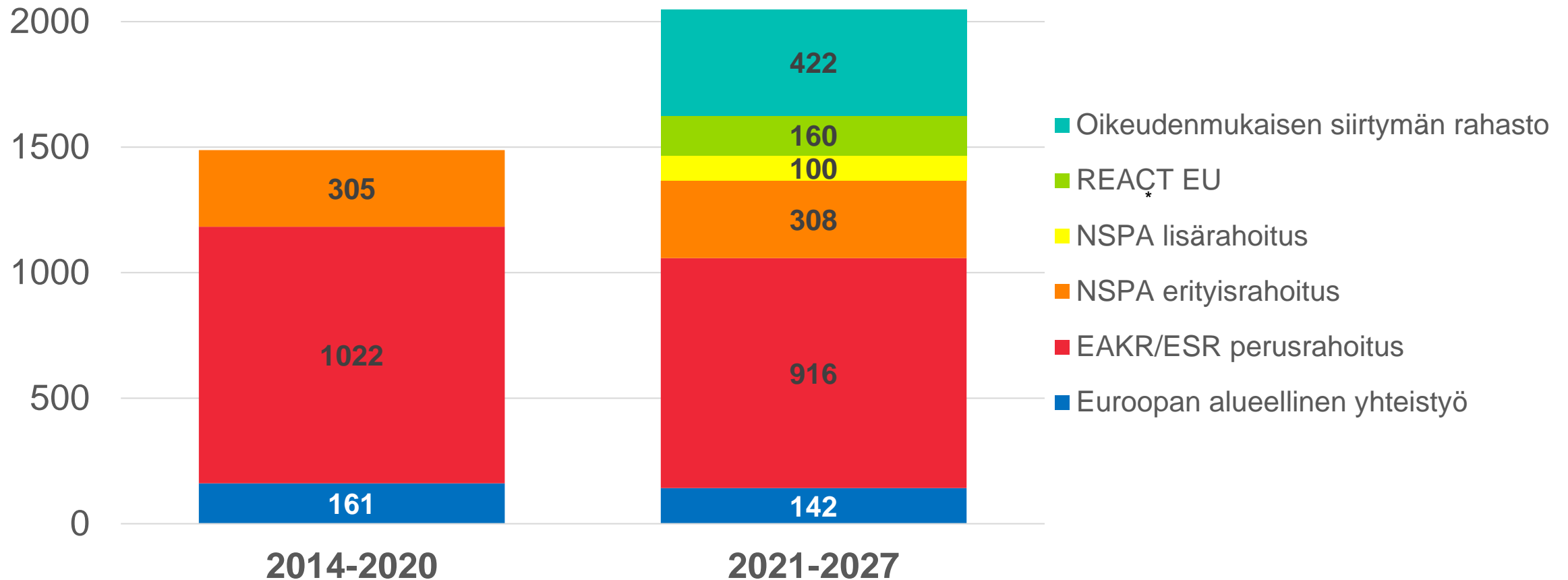
EU:n alue- ja rakennepoliittinen ohjelma

Valmistelutilanne

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Alue- ja rakennepolitiikan EU-saannot 2021-2027 vs. 2014-2020*, miljoonaa euroa

* REACT EU on lisärahoitusta 2014-2020 rakennerahasto-ohjelmaan

Ohjelmarakenne

TL 1: Innovatiivinen Suomi (EAKR)

- Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen
- Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi
- Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyyn parantaminen

TL 2: Hiilineutraali Suomi (EAKR)

- Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen
- Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen
- Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen

TL 3: Saavutettava Suomi (EAKR)

- Alueellisen ja paikallisen saavutettavuuden kehittäminen

TL 4: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR)

- Polkuja töihin
- Uutta osaamista työelämään
- Yhdenvertaiseen osallisuuteen

TL5: Lapset mukaan ottava Suomi (ESR)

- Eväitä elämään

TL6: Oikeudenmukainen siirtymä (JTF)

Valmistelutilanne

- Ohjelma-asiakirjan 6. versio valmistunut
- Kesällä muutoksia rakenteeseen – EAKR:ään uudet TL2 ja TL3 ja ESR:ssä ruoka-apu vaihdettiin lasten aseman parantamiseen
- Ohjelma-asiakirja käännettävänä ruotsiksi => valmistaudutaan kuulemiseen
- Ympäristöselostus valmistunut ja päivitetty
- Valmistaudutaan komission epäviralliseen inter-service –menettelyyn
- Virallinen tavoite on edelleen, että uuden ohjelman EAKR- ja ESR –hakemusosio avattaisiin 1.5.2021, EU-asetusten (ja kansallisen lainsäädännön) valmistuminen siirtymässä kuitenkin alkuvuoteen
- Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston JTF:n toimintalinja lisätään erillisellä ohjelmanmuutoksella vuoden 2021 aikana
- Komission kanssa neuvoteltavaa mm.: TL3 (liikenneinfrat Itä- ja Pohjois-Suomessa), ESR (ruoka-apu vs. lasten tukeminen), JTF (maantiede & tuettava toiminta)

Kiitos!

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Euroopan meri- ja kalatalousrahasto

Timo Halonen
Maa- ja metsätalousministeriö

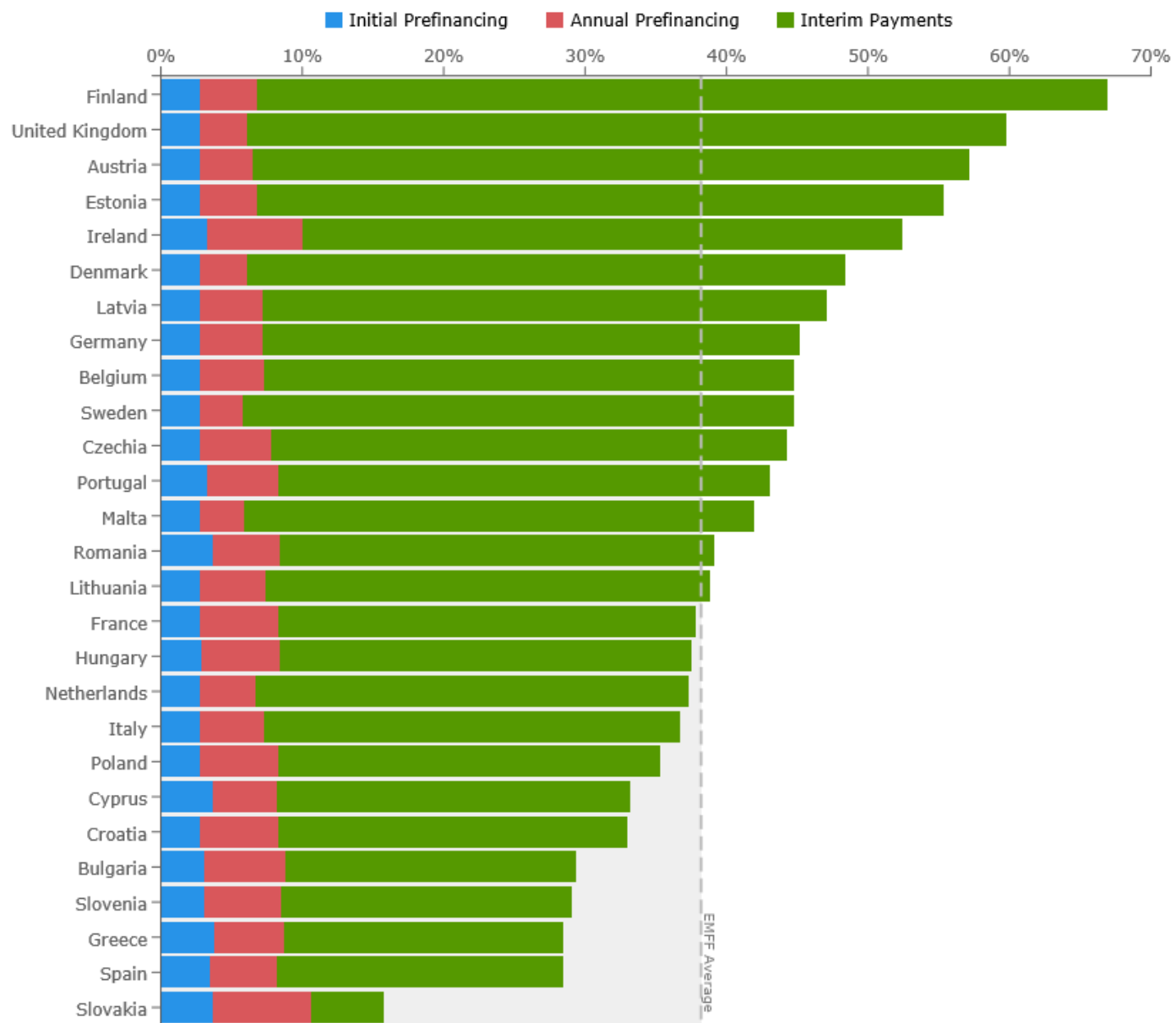

ESIF 2014-2020: Total cumulative EU payments by country (daily update): European Maritime & Fisheries Fund

[Explore this Data](#)

[Export Image](#) [Share to twitter](#) [Embed Chart](#)

Refresh Date: 01/12/2020

Siirtymäkauden järjestelyt

- EU-asetusten valmistuminen viivästynyt, eikä uutta rahoituskautta päästä aloittamaan 1.1.2021.
 - Suomi käyttänyt suurimmaksi osaksi nykyisen kauden varat.
 - Virallista siirtymäkausijärjestelyä ei tule.
- ➔ Nykyisen kauden säännöillä ja varoilla selvittävä siihen saakka, kunnes uudet asetukset ja uusi toimintaohjelma hyväksytyt. MMM selvittää kansallisen lisärahoituksen mahdollisuutta.

Euroopan meri- ja kalatalousrahasto 2021-2027

Lisätietoja valmistelusta: www.merijakalatalous.fi

Mikä muuttuu?

- Rahoitus säilynee nykyisen kauden tasolla:
 - Suomen EU-rahoitusosuus 71,5 milj. euroa (ehdotus) + kansallinen raha.
- Neljä painopistettä (nykyisin 6)
 - 1) Kestävä kalastus ja ympäristötoimet
 - 2) Vesiviljely, jalostus ja markkinat
 - 3) Paikallinen kehittäminen
 - 4) Meripolitiikka
- Toimenpiteitä ei ole yksityiskohtaisesti määritelty asetuksessa, vaan jäsenvaltio määrittelee rahoitettavat toimet ja tuensaajat toimintaohjelmassa!

Kalansyönnin kasvun yhteiskunnalliset vaikutukset

Talousvaikutukset

Työllisyys:
+3000 htv
(yht. 8000 htv)

Yritysten tuotannon arvo:
+70%
(yht. 1,7 mrd. €)

Vienti:
+297 milj. €
(yht. 342 miljoonaa €)

Yksi kotimainen kala-ateria viikossa enemmän

Terveyshyödyt

Kalaisa ruokavalio on terveellinen ja ravintoarvoiltaan tasapainossa.

Laskennallinen terveyshyöty: **1 - 2 miljardin € säästö**

Ilmastovaikutukset

Ruokavalion hiilijalanjälki **5-6%** pienempi

#kotimainenkala

CAP27–uudistus

Seurantakomitean kokous 1.12.2020

MMM

16.11.2020

Sisältö

- CAP27–uudistuksen valmisteluvaiheet
 - Uudistuksen sisällön pääkohdat
 - Siirtymäkausi
 - Rahoituskehykset
 - Valmistelu instituutioissa
-
- CAP = YMP (EU´s Common Agricultural Policy = EU:n yhteinen maatalouspolitiikka)

CAP27-uudistus: valmisteluvaiheet (1)

- Komissio järjesti julkisen kuulemisen keväällä 2017
- Komissio: tiedonanto uudistuksesta 29.11.2017
- Komissio: EU:n monivuotinen rahoituskehyseshdotus vuosille 2021–2027 (MFF) 2.5.2018
- Komissio: CAP-lainsäädäntöehdotukset 1.6.2018
 - CAP-strategiasuunnitelma-asetus
 - Horisontaaliasetus
 - Markkinajärjestelyasetuksen muutos
- Eurooppa-neuvosto: Rahoituskehyspäätös 21.7.2020
- Neuvosto (työryhmät, MEK, neuvosto) ja EP muodostivat kantansa lokakuussa 2020. Kolmikantaneuvottelut talvesta 2020 alkuvuoteen 2021.
- Perusasetusten hyväksyntä (neuvosto ja EP)
- Alemmanasteisten EU-säädösten valmistelu

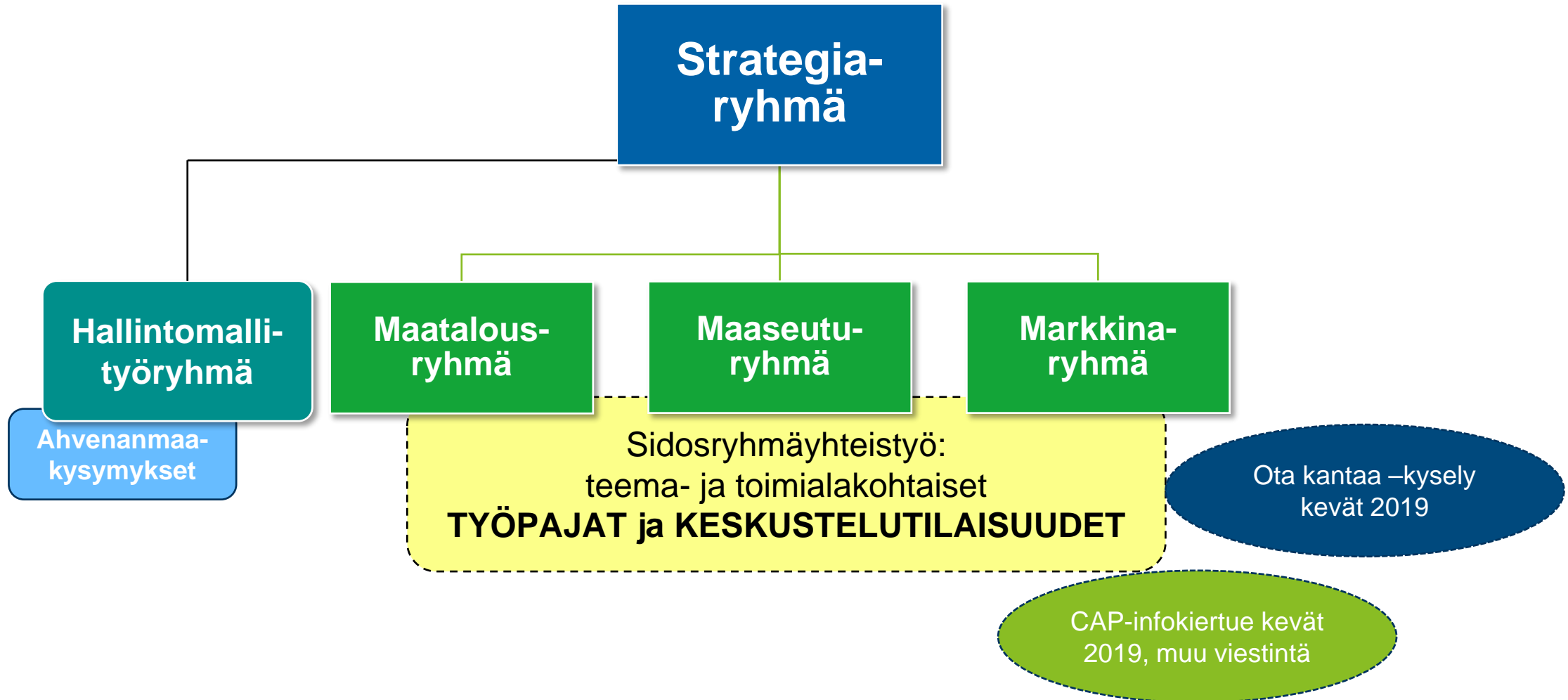

CAP27-uudistus: valmisteluvaiheet (2)

- Kansallisten linjausten valmistelu
- CAP-suunnitelman valmistelu ja kansallinen hyväksyminen
- CAP-suunnitelman hyväksyttäminen komissiossa
- Kansallinen säädösvalmistelu (määrä ja merkitys kasvaa)
- Toimeenpano (prosessit, tietojärjestelmät, ohjeet, ym.)
- Uudistetut CAP-välineet käyttöön 2023

CAP-suunnitelman kansallinen valmistelu

Komission 9 tavoitetta CAP-uudistukselle

**VARMISTETAAN
OIKEUDENMUKAINEN
TULOTASO**

**PARANNETAAN
KILPAILUKYKYÄ**

**MUUTETAAN
ELINTARVIKKEKETJUN
VOIMASUHTEITA**

**ILMASTONMUUTOSTA
KOSKEVAT TOIMET**

YMPÄRISTÖNSUOJELU

**SÄILYTETÄÄN
MAISEMAT JA
BIODIVERSITEETTI**

**TUETAAN
SUKUPOLVENVAIHDOSTA**

**ELINVOIMAISET
MAASEUTUALUEET**

**SUOJATAAN
ELINTARVIKKEIDEN JA
TERVEYDEN LAATUA**

CAP–uudistuksen sisältö

- CAP:lle uusi arkkitehtuuri:
 - EU-tasolla päätettäisiin vain isot EU-tason tavoitteet ja yhteinen viitekehys politiikalle sekä tietyt EU-minimivaatimukset.
 - Jäsenmaalle enemmän valtaa päättää sen alueella sovellettavan tukikokonaisuuden sisällöstä, valvonnasta ja seurannasta.
 - Jäsenmaakohtainen strateginen suunnitelma (kattaa molempien pilareiden toimenpiteet), jonka jäsenmaa itse laatii ja komissio hyväksyy. Suunnitelma sisältää maakohtaiset tavoitteet ja saavutettavat tulokset sekä toimenpiteet tuloksiin pääsemiseksi.
 - Komissio seuraa jäsenmaiden tavoitteiden ja tulosten saavuttamista mm. indikaattoreiden avulla, jäsenmaat taas seuraavat viljelijöitään. Nykyistä vähemmän komission tarkastuksia tilatasolla.
- Toimeenpanossa fokus sääntöjen seurannasta tulosten saavuttamiseen.

CAP-toimenpiteet

- Nykyisiä CAP:n toimenpiteitä voisi uudessa mallissa jatkaa. Esim:
 - Tuotantosidonnaiset tuet
 - Perustuki
 - Nuorten viljelijöiden lisätuki
 - Ympäristö- ja ilmastokorvaukset
 - Eläinten hyvinvointikorvaukset
 - Luomukorvaukset
 - Investoinnit
 - Nuorten viljelijöiden aloitustuet ja yritystoiminnan käynnistäminen
 - Osaamisen kehittäminen (neuvonta, koulutus, yhteistyö)
- Uutta pakollinen panostus riskienhallintaan.
- Komission esityksessä pakollinen tukikatto (alkaen 60 000 eurosta suoria tukia, maksimi 100 000 euroa) ja pakollinen uudelleenjakotuki isoilta pienille tiloille.

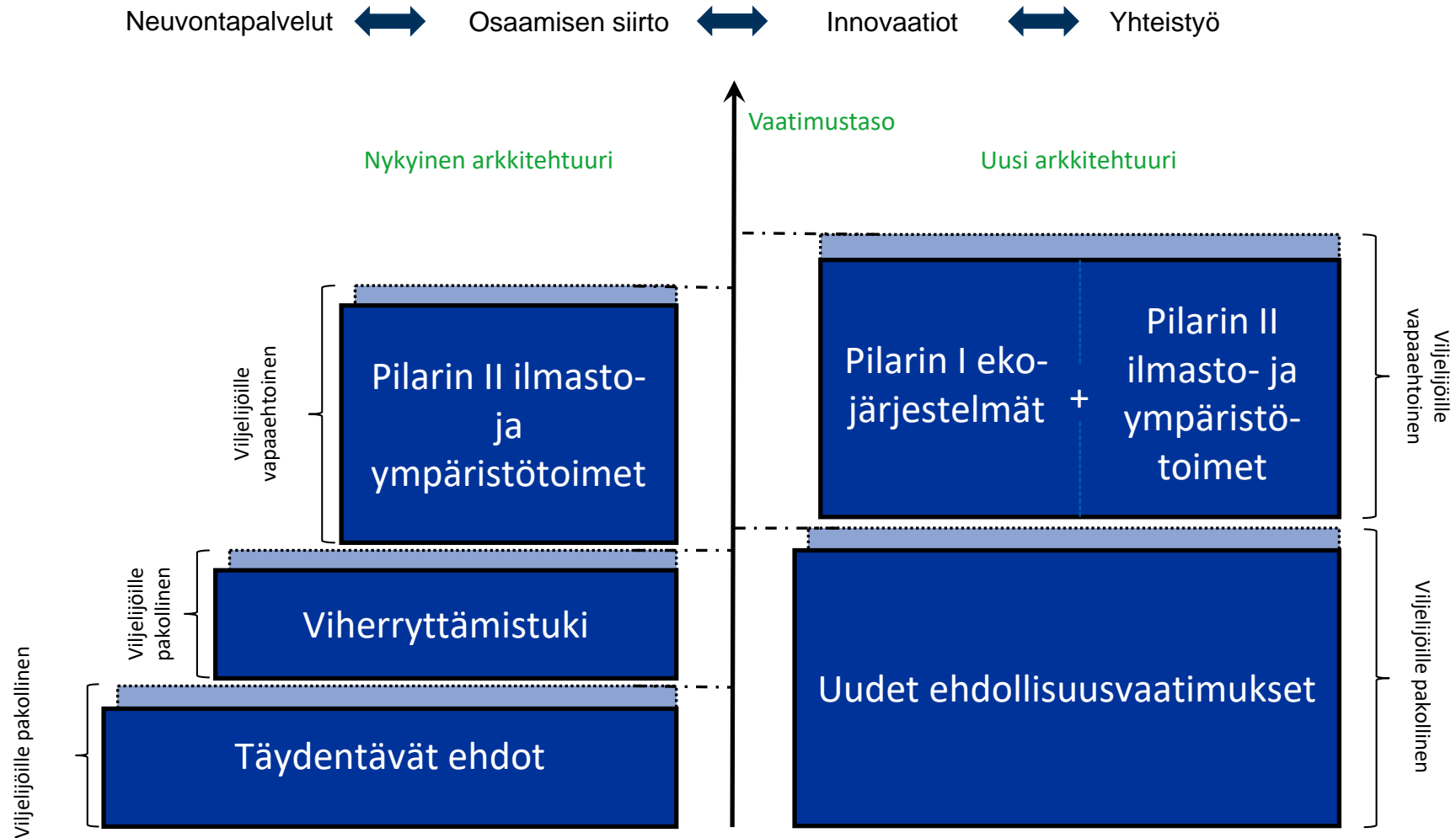

CAP-toimenpiteet

- Ympäristö- ja ilmastonäkökulmaa vahvistettaisiin
 - Jäsenmaille pakollinen I pilarin ekojärjestelmä (viljelijälle vapaaehtoinen osallistua)
 - Ehdollisuuden järjestelmä korvaisi nykyiset täydentävät ehdot ja viherryttämistuen. Siihen kuuluisi nykyistä enemmän ilmasto- ja ympäristövaatimuksia, kuten turvemaiden asianmukainen suojele, viljelykierto, paljaan maan kieltä herkkinä aikoina ja ravinnetyökalu
 - 40 % CAP-rahoituksen kokonaisuudesta pitäisi olla ilmastositonnaista ja 30 % II pilarin määrärahoista ympäristö- ja ilmastositonnaista
- Vientitukia koskevat säännöt poistettaisiin markkinajärjestelyasetuksesta.

Uusi vihreä arkkitehtuuri

CAP:n toimeenpanomalli

- Toimeenpanomallin muutoksen seurauksena kansallinen säädöstarve kasvaa – lisää vastuuta jäsenmaalle, mm. eduskunnalle.
- Poliitiikan toimeenpanomallin muuttaminen ei tarkoita maatalouspolitiikan kansallistamista vaan vastuunjaon muuttamista.
- Yhteiset politiikan tavoitteet, yhteiset velvoitteet sekä yhteinen rahoitus säilyvät. Tuloksia seurattaisiin yhteisen viitekehyksen ja raportointijärjestelmän avulla.

CAP ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelma

- EU:n komissio antoi tiedonannon vihreän kehityksen ohjelmasta (European Green Deal) 11.12.2019. Osana ohjelmaa komissio julkaisi Pelloilta pöytään –strategian ja EU:n biodiversiteettistrategian 20.5.2020.
- Komissio antaa jäsenvaltioille **suositukset** jokaisesta CAP:n erityistavoitteesta kansallisten CAP-strategiasuunnitelmien laatimiseksi. Komissio tulee korostamaan suosituksissaan vihreän kehityksen ohjelman ja uusien strategioiden tavoitteita.
- Pelloilta pöytään- ja EU:n biodiversiteettistrategiat asettavat useita määrällisiä EU-tason tavoitteita. Komissio aikoo pyytää jäsenvaltioita asettamaan CAP-strategiasuunnitelmassaan **kansalliset tavoitteet** näiden täyttämiseksi.

Siirtymäkausi

- Kaksi ehdotusta:
 - Ensimmäinen ehdotuksista käsittelee varojen siirtoa I ja II pilareiden välillä sekä rahoituskuria. Ehdotus hyväksyttiin neuvostossa 27.1.2020.
 - Toinen käsittelee varsinaista siirtymäkauden sisältöä. Asetuksen sisällöstä päästiin poliittiseen sopuun 30.6.2020 neuvoston, Euroopan parlamentin ja komission kolmikantaneuvotteluissa. Asetustekstiä päivitetään vielä rahoituskehysratkaisun (MFF) jälkeen. Asetuksesta äänestetään näillä näkymin Euroopan parlamentin täysistunnossa lokakuussa 2020 . Euroopan parlamentti ja neuvosto kannattavat kahden vuoden (2021-2022) siirtymäaika.
- Edellisen rahoituskauden vaihdoksen tavoin siirtymäkaudella jatketaan pitkälti nykyisen CAP-kauden toimenpiteitä, mutta rahoitus tulisi uudesta monivuotisesta rahoituskehyksestä.
 - Etelä-Suomen kansallinen tuki jatkuu nykyisellä tasolla siirtymäkauden ajan.

Rahoituskehykset (MFF) ja EU:n elpymisrahoitus

- Komissio antoi kehusehdotuksen toukokuun alussa 2018. CAP-asetuksista tietyt kohdat asetettiin hakasulkeisiin odottamaan valtionpäämiesten ratkaisuja, kuten määrärahojen kokonaismäärä, pilareiden I ja II varat, kriisivaraus, tukikatot, pilareiden väliset siirrot, osarahoitusprosentit.
- Joulukuun 2019 Eurooppa-neuvostossa puheenjohtajavaltio Suomi esitteli luvut sisältävän neuvottelupaketin. Suomen pj-kauden jälkeen neuvotteluja vietiin eteenpäin Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan johdolla.
- Komissio antoi 27.5.-2.6.2020 ehdotukset **EU:n elpymissuunnitelmaksi**, jonka tavoitteena on tukea koronaviruksen jälkeistä Euroopan elpymistä. Elpymissuunnitelmassa komissio ehdotti lisäksi uuteen monivuotiseen rahoituskehykseen sekä erillistä 750 mrd. euron elpymisvälinettä.
- Rahoituskehys- ja elpymisratkaisusta saavutettiin **neuvottelutulos 21.7.2020** monipäiväiseksi venyneessä Eurooppa-neuvostossa

Rahoituskehykset ja CAP (1)

- Lievä leikkaus maatalouden suoriin tukiin nykykauteen verrattuna, tasausta matalimpien tukitasojen maille (ml. Suomi) ja erityisesti Baltian maille
- Osana EU:n elpymissuunnitelmaa maaseudun kehittämisen rahoitusta lisätään 7,5 miljardilla eurolla viljelijöiden ja maaseutualueiden tukemiseksi Euroopan vihreän sopimuksen toteuttamiseksi tarvittavien rakennemuutosten tekemisessä.
 - Lisärahoituksessa sovelletaan pitkälti samoja jakoperusteita kuin alkuperäisessä esityksessä.
- Maaseudun kehittämisvaroihin rahoituskehyksessä leikkausta lähes 6 % nykykauteen verrattuna, mutta uuden elpymisrahoituksen myötä maaseututoimien kokonaisrahoitus EU:ssa kasvaa nykykaudesta yli 3 %
- MFF:ssä 15 jäsenmaalle ml. Suomi erityiskohdennus ("kirjekuori") maaseudun kehittämisvaroihin, Suomen osuus kasvaa nykykaudesta 2,6 % => 2,9 %

Rahoituskehyykset ja CAP (2)

- Rahoituskehyyksen yleinen tavoite ilmastotoimien rahoituksesta nousi neuvottelutuloksessa 25 % => 30 %, CAP:n osalta 40 prosentin tavoitetaso säilyi
- Suorien tukien tilakohtainen tukikatto (100 000 €) muuttui jäsenmaille vapaaehtoiseksi ja koskee vain tuotannosta irrotettua perustulotukea. Lisäksi huomioon voidaan ottaa kaikki tilakohtaiset työkustannukset.
- Jäsenmaat voivat siirtää EU-rahoitustaan pilareiden I ja II välillä tietyillä edellytyksillä 25 % (nykykaudella 15 %)
- Maatalouden kriisivaraus (450 milj. €) perustetaan rahoituskauden alussa, sitä ei enää leikata maatalouden suorista tuista ja palauteta käyttämättömänä vuosittain nykykauden tapaan

CAP-rahoituksen muutokset Suomelle (11/2020*)

<i>Nimellisin hinnoin</i>	Nykykausi 2014-2020 (milj. €)	KOM 2018 esitys (milj. €)	MFF- ratkaisu 21.7.2020* (milj. €)	MFF- ratkaisu vrt. nykykausi (milj. €)	MFF-ratkaisu vrt. nykykausi (%)
Suorat tuet	3 663	3 578	3 635	-28	-0,8 %
Maaseudun kehittäminen	2 380	2 044	2 769	+389	+16,3 %
josta MFF	2 380	2 044	2 560	+180	+7,6 %
ja elpymisrahoitus	0	0	209**	+209	-
CAP yhteensä	6 043	5 622	6 404	+361	+6,0 %

* Komission syyskuussa 2020 julkaisemat tarkemmat rahoitusmäärät CAP:n EU-asetuksiin

** Rahoitusmäärä vuosille 2021-2022 kohdennettuna.

Neuvoston yleisnäkemys (1)

- Keskeiset elementit säilyivät: uusi toimeenpanomalli (CAP-suunnitelma, kans. tavoitteet), vahvennettu ehdollisuus, pakollinen ekojärjestelmä, II pilarin 30 % minimirahoitus ympäristö- ja ilmastotoimiin, 40 % koko EU-tason CAP-rahoituksesta ympäristö- ja ilmastositonnaista
- Utta: väh. 20 % suorista tuista kohdennettava ekojärjestelmiin. Jos jäsenmaa osoittaa riittävän määrän varoja II pilarin alla ekojärjestelmiä vastaavien toimenpiteiden rahoitukseen, prosenttiosuus voi olla alempi.
 - Tarkemmin: Ekojärjestelmien rahoitukseen kohdistuva vähennys voi olla korkeintaan 50 %. Vähennys voi kuitenkin olla 75 % jos art. 65 mukainen kohdennus jonain vuonna on vähintään 150 % ekojärjestelmiin varatusta summasta
- Utta: Uudelleenjakotuki vapaaehtoiseksi. MFF-päätöksen mukaisesti tilakohtainen tukikatto on vapaaehtoinen.
- Suomelle tärkeitä tuotantosidonnaisia tukia voidaan jatkaa nykytasolla. Yleisnäkemys sisältää myös tiettyjen Etelä-Suomen kansallisten tukien jatkon.
- Yhteisen maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi jatketaan työskentelyä tulevien puheenjohtajamaiden johdolla

Neuvoston yleisnäkemys (2)

Myös seuraavia uusia ja Suomelle merkittäviä kirjauksia:

- Ekojärjestelmän pilottivaihe 2024-2025, jolloin jäsenvaltiot voivat käyttämättömien varojen syntymistä välttääkseen siirtää rahaa II pilarin art. 65, 67 ja 68 mukaisiin ympäristötoimiin.
- Ehdollisuus:
 - GAEC 1 Pysyvän nurmen viitevuosi voi olla 2015 tai 2018.
 - GAEC 2 Turvemaiden ja kosteikkojen riittävä suojelu vuodesta 2025 eteenpäin.
 - GAEC 7 Paljaan maan kieltoon joustavuutta
 - GAEC 8 Viljelykiertoon joustoa (monipuolistaminen) sekä nykyiset poikkeukset ja/tai 10 ha alaraja.
 - GAEC 9 Maisemapiirteisiin 3 % tai 5 % vähimmäisosuus sekä nykyiset poikkeukset.
 - SMR 7-9 Eläinten rekisteröinti- ja tunnistamisvaatimukset poistettiin.

Lisäksi:

- Raivioiden tukipoikkeus (art. 4)
- Tosiasiallisen viljelijän määritelmä vapaaehtoinen
- Ravinneväline neuvonnassa viimeistään 2025
- Tukioikeudet vapaaehtoisia
- Komission delegointivaltuuksia vähemmän
- Riskienhallintatyökalut jäsenmaalle vapaaehtoisia

Kiitos!

Lisätietoja: <https://mmm.fi/cap27>

CAP27